

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1032.

CHICAGO, ILL., 23. JUNIJA, (JUNE 23), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

CLANKI.

Propaganda proti Kitajski.
Angleška histerija.
Zapuščene farme.
Mednarodni dogovor za upeljavo osemurnika.
Razmere v naselbinah železnega okrožja
Minnesota.
O razvoju stavbinskih in posojilnih društev.
Anton Kristan pride v Ameriko.
"Glas Svobode" prenehal.
Ontario zapije \$100,000 na dan.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Za Kansas: V nedeljo 26. junija v Edison!
Old Timer se je zopet oglasil.
Na obisku v Clevelandu (Zlemberger).
Velik poset piknika soc. stranke v Chicagu.
Zapisnik osme ohijske konference J. S. Z.
Zapisnik seje eksekutive J. S. Z.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Vičipci.
Polemika je že (A. F. Zagar).
"Amerikanska slovenščina" (K. Teleban).

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtak. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

“Ljudje nočejo čitati”.

AGITATOR, ki se trudi, da razširi Proletarca, prihaja mnogokrat do sklepa, da ljudje nočejo čitati. Sili in sili, pa mu dopovedujejo: “Prinas nič ne beremo . . .” — “Ne pogledam nobenega lista . . .” — “Imam tri, pa jih bom pustil . . .” In tako dalje.

In si misli: Kaj bi, če nič ne izda! Nočejo in nočejo tisto, kar bi jih duševno dvignilo, kar bi koristilo njim kot posameznikom in celoti.

Res je, — agitatorji, ki si prizadevajo da razširijo delavske liste, imajo težko delo. Ne bilo pa bi težko, če bi ga jim pomagali olajšati naročniki. Če ima list nekaj tisoč čitateljev, katerim se dopade, ki bi ga ne pustili in prečitajo vsako izdajo, čemu ne bi ti tisoči rekli v pogovorih z drugimi tisoči: “Ali si naročen na ta in ta list? In če bi nagovorjeni odvrnili: Ne, — tedaj bi mogli nanje vplivati z živo besedo tako zelo, da bi imel agitator, ko bi prišel naokrog, čisto lahko delo, kajti tisti “ki nič ne bere”, bi rekel: “No, bom naročil, da se bom lahko pohvalil, kadar me bodo spet upraševali.”

Je možnost, da začne čitati, čeprav je prej trdil, da nič ne bere. In še večja možnost je, da bodo njegov list čitali tudi drugi, ki prihajajo k njemu ali žive v njegovi hiši.

Omenite v pogovorih o listih vselej tudi “Proletarca” in ga priporočajte. Povejte, da se vam dopade, da je splošno priznan najboljši jugoslovanski delavski tednik in najboljše urejevano jugoslovansko politično glasilo.

“Proletarec” prinaša članke o političnem položaju, poučne znanstvene spise, poročila iz naselbin, povesti, kot npr. sedaj roman “Divji plamen”, kritike, pesmi in tudi slike.

Vam Proletarec ugaja. Vsem drugim, ki gačitajo, ugaja. Storite kolikor morete, da se ga razširi. V tej kampanji, katere cilj je, da se ga razširi kakor še nikoli ni bil, sodelujte tudi vi.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1032.

CHICAGO, ILL., 23. JUNIJA, (JUNE 23), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

TEDENSKI PREGLED.

Propaganda proti Kitajski.

Kdor čita dan za dnem razne velike dnevnike, ki so v službi propagande privatnih interesov, se logično pod vtisom, da je v gibanju kuomintanga na Kitajskem vse narobe. Kuomintang je stranka, kateri je zasnoval program pokojni Sun Jat Sen, ki je za Kitajsko njen odrešenik—ustanovitelj socialističnega gibanja na Kitajskem, katerega je prilagodil kitajskim razmeram.

V kuomintangu prevladujeta dve struji, kar je slabo in ob enem dobro. In vzlic vzburljivim vestem delati še vedno skupaj. Če sta obe za osvoboditev Kitajske, bosta delali skupaj do konca.

Eugen Čen je zunanji minister kabineta, ki ima svoj stan v Hankovu; hankovski vladi očitajo, da je boljševiska, da je Evgen Čen "komunist" in da je njegov glavni svetovalec ruski agent Mihael Borodin.

Ta Evgen Čen je enemu ameriškemu poročevalcu dne 13. junija izjavil:

"Jaz nisem komunist, kot me slika angleška in druga kapitalistična propaganda. Niti ni kuomintang komunistična stranka, dasi se precej njegovih članov prišteva h komunistom. Kar Kitajci hočemo, ni država ruskega modela, ampak država, ki bo bazirana na programu stranke kuomintanga, kateri je zgradil načela Sun Jat-sen. Njegova načela pa značijo — nacionalizem, demokracijo in socializem ..."

Angleška histerija.

Anglija že dolgo ni bila v tolikšni histeriji, kot je bila nekaj tednov pred prelomom diplomatskih odnošajev s sovjetsko unijo in kot je danes. Podžgala je svojo propagando proti Rusiji na vseh koncih in krajih, in "odkrila" toliko ruskih "intrig", da bi se svet lahko čudil, če ne bi že od l. 1914 poznal, in tudi od prej, histerijo vladajočih.

Brzjavi iz Rige, Varšave, Danskega in drugih obmejnih mest poročajo o krizi v sovjetski uniji. Tam je vse narobe. Upori kmetov, progoni proti židom, masakri itd. — To vse se godi

v Rusiji. In Trocki ter Zinovjev nasprotujeta ponesrečeni zunanji politiki sovjetske Rusije na Kitajskem, kar je ne le verjetno ampak resnično.

Druga strana slike.

Čisto drugačni pa so glasovi z druge strani. Rusija priznava, da so njeni opozicionalci v komunistični stranki nezadovoljni. Druge opozicije Rusija sploh ne dovoljuje, ker hoče vladna stranka da ostane vladna. Masakre priznava le deloma, in jih opravičuje z motivacijo, da v drugih deželah more kmete in delavce, in v Rusiji pa more kapitalistične agente, ker so proti kmetom in delavcem in zapleteni v špijonažo in v intrige proti Rusiji.

Oboji se naslanjajo na laži, in laž ovijejo s frazami propagande. Svet ne bo premagan ne zmagal v znamenju takih sovražnosti, ki so nastale med takozvanim angleškim in ruskim blokom.

Rusija bo napredovala, v kolikor bo njen režim sposoben izvajati gospodarske in socialne reforme, a tistega raja, ki so ga sanjali komunistični sanjači v začetku svojih sanj, ne bo, ker ne obstoji. Rusko ljudstvo še ni dozorelo za socializem. Treba ga je še učiti — to pa vzame čas.

Anglija — uradna namreč — se peni jeze proti Rusiji, ne radi njenega boljševizma, ne radi njene propagande, ampak radi svoje lastne nemččnosti.

Anglija — do l. 1924 najmočnejša sila — je danes zastala za Zedinjenimi državami in se komaj še vzdržuje približno na isti stopnji vojne moči kakor Zedinjene države.

Svet se spreminja, in spreminja se tudi njegovo gospodarsko razmerje, ki ni v prilog Anglije kakršna je. A vstaja druga Anglija, kateri načeljuje delavska stranka, pa tudi ta ne bo imela moči, da pripelje proletariat v obljubljeni deželni v teku štiriindvajsetih ur. Bodočnost Anglije je v njenih delavskih strankah — doma in v njenih kolonijah ter teritorijah. Zavedno delavstvo jih gradi že več let in delavsko gibanje Velike Britanije postaja samo na sebi gibanje lige narodov v miniaturi.

Zapuščene farme.

V pionirski dobi te dežele je svet bežal pred mučenjem v industriji in rudnikih ter se naseljeval na farme. "Na farme, da se rešite odvisnosti in trpljenja v tovarnah," se je glasil klic, kateri je dosegel tudi take naseljence kakor smo npr. Slovenci, ki nismo prišli sem da se naselimo na kmetijah, ampak da si prihranimo kolikor največ mogoče z delom v industrijskih obratih ter se potem vrnemo. Taki nazori naših naseljencev so se pričeli pred kakimi 15. leti umikati, in več tisoč rojakov si je kupilo farme. Ker so imeli le majhna sredstva, so jih kupili v najslabših krajih in mnogi so jih kmalu zapustili ter šli nazaj v tovarno ali v rov.

Danes je po vsi prostrani deželi vse polno zapuščenih kmetij. V okolici Chicaga npr., kjer so vse ugodnosti dobrega trga, je mnogo farm, ki jih nihče ne obdeluje. Največ jih je bilo v državi New York. Veliko jih je v Texasu in tudi v vseh drugih državah. Blizu Barbertona v Ohiju je veleposestvo, ki se s svojimi poslopji in napravami lahko primerja najmodernejšim, a je zapuščeno.

Država New York ima 2,147,000 akrov javnih parkov in gozdov. Veliko te zemlje so tvorile nekoč farme.

Ameriška agrikultura je tako razvita, da bi lahko, če bi imela trg, pridelala še enkrat toliko kot pridelala. Moderne naprave so jo spremenile v industrijo. A vendar je tisoče in tisoče farmarjev obubožanih. Kar pridelajo, prodajo po nizki ceni, a konsumenti morajo pridelke drago plačati. Kar je vmes razlike, vzame sistem, ki izrablja vsako stvar v interesu profita.

O razvoju stavbinskih in posojilnih društev.

JOSEPH STEBLAY.

V ZEDINJENIH državah je sedaj okrog trinajst tisoč stavbinskih (hranilnih) in posojilnih društev, katera imajo devet milijonov članov in približno \$6,000,000,000 (šest milijard) premoženja.

Nekatera premorejo po par milijonov in več. Nad 60% jih je pod vodstvom delavcev. Delujejo pretežno med delavci, katerim nudijo s svojimi metodami priliko hraniti, ter si tako omogočijo lasten dom. Gospodarska društva, ki delujejo med delavci, apelirajo nanje, da naj hranijo, da naj vpoštevajo geslo "od zrna do zrna", in da so hranilna stavbinska društva organizirana samo v ta namen, da si delavci svoje male prihranke čimboljše zavarujejo, da dobe čimveč obresti, in da dobe posojila po čimboljših pogojih.

Agitator, ki ni aktiven v gospodarskih organizacijah, bo morda dejal, "delavec si ne more ničesar prihraniti, delavec je mizeren stvor, ki v sedanjih raz-

merah ne zasluži dovolj niti za najnujnejše življenske potrebščine." Res je, da so plače povprečnega delavca nizke, res, da si težko prihrani kak cent — toda je vendar *potrebno in v njegovem interesu da hrani*.

Stavbinska in posojilna društva so nastala iz potrebe, kakor so nastale iz potrebe vse druge gospodarske organizacije, ki delujejo med delavskim ljudstvom, na primer naše podporne jednote in zveze.

Stavbinska in posojilna društva imajo svoj postanek pred okrog sto leti. Razvila so se v tej deželi šele v poslednji dobi, in danes tvorijo važno ekonomsko enoto, ki razpolaga, kot omenjeno, s šestimi milijardami imovine. Združena so med seboj po okrajih, okraji po državah, in slednje v splošno zvezo stavbinskih in posojilnih društev.

Slovenci v Ameriki imajo že precejšnje število stavbinskih in posojilnih društev, o katerih je Proletarec že večkrat poročal. Imajo jih naselbine v Pennsylvaniji, Ohiju in drugod. Najbolj so mi znana slovenska stavbinska in posojilna društva v Chicagu, posebno dva, v katerih sem deloval, in v enemu še delujem.

Bilo je 29. januarja 1908, ko sva se v pisarni John Pollocka na 18. cesti in Blue Island Ave. v Chicagu sešla pisec teh vrstic in pa Ivan Petek. Pogovarjali smo se o tem in onem, kot je običaj, in pričeli razmotrivati, kaj bi bilo še potrebno Slovincem v Chicagu, in tako smo prišli na stavbinska in posojilna društva. S tem je bil položen prvi kamen. Dejal sem, da je stavbinsko in posojilno društvo med čikaškimi Slovenci mogoče, in da se bo razvijalo, ako se ustanovi v okolici Lincolnov in 22. ceste, kjer je največ Slovencev. To je eno. Drugo, ta akcija mora imeti podporo župnika. Pred dvajsetimi leti je imela cerkev v naših naselbinah in v javnem življenju sploh vodilni vpliv. Drugega je bilo še jako malo, in še to le tuintam. Ravno tedaj je pokojni župnik Anton Sojar zidal novo cerkev.

Svetoval sem omenjenima, da naj gresta k Sojarju, mu darujeta nekaj za cerkev, ter ga navdušita za stavbinsko društvo. Storila sta tako, in župnik je nedeljo potem pridigal, kako potrebno je tako društvo in govoril zanj skoro pol ure. Že naslednji torek se je vršil prvi sestanek. Po nekaterih posvetovanjih in predpripravah so se člani zedinili za ime "Stavbinsko in posojilno društvo Slovenski Dom". V začasni odbor, ki je imel nalogo dobiti čarter, so izvolili sedem članov, ki so bili, John Zvezich, Joseph Steblay, Frank Retel, Frank Lavtar, Mathias Kremesec, Frank Avgustin in Jos. Perko. Društvo je dobilo čarter in pričelo s poslovanjem dne 29. septembra 1908. Pisec tega članka je bil izvoljen za tajnika društva. Vplačila ob ustanovitvi so znašala \$124 za 248 podpisanih delnic, in vseh članov nas je bilo 52. Društvo smo inkorporirali 10. novembra 1908, in od tedaj se je razvilo iz skromnega začetka v močno gospodarsko ustanovo. Do septembra 1918 je to društvo imelo nad \$104,000 imovine in izplačalo na poteklih delnicah nad \$65,000.

Svetovna vojna s svojimi furijami je posegla tudi v to društvo in vsled raznih nesoglasij je ena skupina odstopila ter na sestanku pri Martinu Nemaniču 16. decembra 1918 ustanovila "Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo" (Jugoslav Building and Loan Association). V prvem odboru za nabavo čarterja so bili, Joseph Steblay, Martin Nemanich, John Fabian, Lee Jurjevec, John Wuksinich, John Masick in Frank Hren. Do 27. decembra v istem letu je pristopilo 85 članov, ki so vzeli 967 delnic. Izvoljen je bil stalni odbor in društvo je pričelo z veliko agitacijo, da pridobi naše

rojake za stavbinsko društvo. Prvi tajnik tega društva je bil podpisani, in to pozicijo ima ves čas od ustanovitve. Prvi dohodki, ali ustanovni sklad, je znašal \$241.75. Ob zaključku 1. 1926 pa je imelo \$285,150.88 imovine. To je lep napredek. Na poteklih delnicah je izplačalo članom v teku osmih let od kar obstoji \$140,300.00.

V tem času sta bila ustanovljena še dva druga stavbinska društva, ki delujeta med Slovenci: "Triglav", in pa Home Building and Loan Association. V obeh so Slovenci, Čehi in Hrvati. Na zapadni strani je stavbinsko društvo "Prıklad", ki so ga ustanovili Čehi, in v katerem je danes tudi precej Slovencev. Ker mi njih zgodovina ni znana v podrobnostih, ne morem podati bolj točne slike.

"Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo" zboruje že daljšo dobo v dvorani SNPJ, vsaki petek ob 8. zvečer. Enako imajo tudi druga taka društva tedanske sestanke, ker se vplačila pobirajo vsaki teden.

Moje globoko uverjenje je, da so stavbinska in posojilna društva našemu ljudstvu že mnogo koristila. Priporočam posebno našemu delavstvu, naj se bolj zanima zanje, naj skrbi, da bodo vodstva v dobrih, sposobnih rokah, in naj agitira, da se jim pridruži vsak delavec, neglede s kako majhnim zneskom.

"Amerikanska slovenščina.

Kozma Teleban.

"Pejt rostlat na get . . . Ko pride bas, ga vprašaj za žab . . ."

Bil sem v Ameriki že štiri dni, ko sem vprašal "fanta", ki je bil moj sostanovalec na "kranjskem boardinghavzu", in se mi je zdel vljudnejši kakor drugi, kaj mi je storiti, da dobim delo. Prišel sem v to deželo z edinim namenom, da dobim delo in da zaslužim čim več kronc na dan. Če bi hoteli, bi bil pripravljen delati od deset do dvanaest ur na dan, kajti moj edini cilj je bil čim več kronc na dan.

"Fant" pa me je ogledaval, in se mi je smejal. "Švoh si, boš radujev plejdav", mi je rekel.

Pred seboj sva imela "pol bakse pira", oziroma pol ducata velikih steklenic, ki so bile že večinoma prazne. Fant je pridno praznil in se smejal. Nisem zaslužil niti centa v Ameriki, a že sem "dajal za pijačo". Kronce so mi rojile po glavi i sem silil vanj: "Kam naj grem, da dobim delo?"

"Ti sitni grin ti, pejt, ko vsak drug rostlat na get. Ko pride bas iz vajermila, pa ga prašaj za žab . . ."

"Čudno," sem si mislil, kako ta fant govori. Pri-poveduje mi slovensko, doma je iz istega okraja, pa ne razumem . . . On pa se je smejal in je praznil steklenice.

On je bil v Ameriki štiri leta, jaz štiri dni.

"Hov ju fil this monig?", smo Kranjci in Hrvatje ogovarjali drug drugega vsako jutro. "Aj fil orajt. Ju tuu?"

"Jeseri! Snoč smo imeli spet gud tajm . . ."

"Ju bet, on je orajt človk. Hi no (on ve) kaj dela. Nega ne moreš čitat (goljufat)."

"Aj sej, da je gud človk," je odvrnil oni, ki je "spikal" s svojim "partnerjem".

Dobil sem zaupanje priletne rojakinje.

"Nisem hapij," mi je rekla. "Ko sva se meridala (poročila), me je lajkaj (ljubil). Čez dva tedna po vedengi (poroki) pa je prišel domov drunk (pijan) in me je tako fiksaj in fajtal, da sem morala iti na polic stejšn in sem vzela nanj varant. Bil je ta človek sam sanamabič . . ."

"Porka duš, hi no vat hi is toking abavt, on je šmard, ko bi imeli lace takih, pa bi bilo orajt v tej kontri."

Poznam človeka, ki ima "vodilno mesto". Je celo zaposlen pri slovenski ustanovi, namenjena pouku in takim rečem. Kdor ga pozna, pozna tudi tole njegovo vsakdanjo pesem:

"For gad sik, vacuumere vičju, ju? — ! ju gadem — — porka — — vacuumere vičju?"

Prijatelj ga posluša, in ko se mu zdi zadosti, ga vpraša: "Ali ne filaš gud?"

Moj prijatelj hodi "na brekvis, diner in super" v restavracije. Najbolj so se mu zamerile grške in Grki, a to-le kar tako, radi besed.

"Griški restavrantni so (ni dovoljeno za tisk)" mi pravi. "Griški grevij je gadem, gadem no gud . . ."

Smo v restavraciji. "Kaj boš odrav?" Nagovorjeni gleda jedilni list. "Aj tink, da bom odral egs."

Pogovor o bolniku: "On je verij sik." — "Kaj pa je vrong z njim?"

"Hej, daj sem bred! Ti, posezi po tisti frut! No, kenč ju si? Na koncu teblna je."

"Glej no, is dacooso? Ja, koga pa je vzela?"

"Ni Kranjc, aj hir, da je Ajeriš."

Prijatelji moji, čemu se zgražate, če vam kdo pravi, da je najboljši, če pozabite slovenski jezik. Saj ga nikoli niste znali! Namesto da se bi ga naučili, ste naredili spako, in ta spaka je naš "občevalni jezik".

Mati božja na Lemontu, ti se nas usmili!

(Opomba. — Poslal sem dvajset dolarjev za maše slovenskim frančiškanom v Lemont, da se bi tudi oni naučili slovensko.)

Ontario zapije \$100,000 na dan.

Provincia Ontario, Kanada, ki je imela enajst let prohibicijo, jo je nedavno odpravila pogojno, da jo lahko vsak čas z dovoljenjem ljudstva zopet uvede. Alkoholne pijače prodaja država. Ko je bila suša odpravljena, so državne trgovine z alkoholnimi pijačami stržile povprečno \$100,000 dnevno. Pijancev je veliko, suhači in mokrački pa se prepirajo o vrednosti sedanjega modificiranja prohibicije. Ontario ima okrog tri milijone prebivalcev.

"Proletarec" zahaja med šest tisoč najinteligentnejših čitateljev v jugoslovanski ameriški javnosti. Čitajo ga vsi, ki kaj štejejo v nji.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Stisnili so se k zidu, Klemen pa je stopil k vratom cementne hišice. Vse je bilo tiho. Odklenil je in stopil v notranjost. Ob stenah so bili naloženi majhni leseni zaboji dinamita. Vsak dan je bil v njej, zato mu je bil prostor natančno poznan. Vzel je od že načete vrste zaboj in ga nesel ven. Potem še enega — in še enega in še več. Nato je zaklenil. Stopil je k tovarišem in jim pomignil. Šli so za njim, prišli vsak po dva zabojčka, ki niso bili baš veliki, in naglo odšli po isti poti po kateri so prišli. Sneg je v kratkem pokril vse stopinje in čuvaj, ki je prišel kmalu nato iz bližnje gostilne prhajoč od mraza v roke ni opazil ničesar. Šli so nazaj h Klemenu, ker se niso upali na glavno cesto zaradi ljudi in tu so zložili vseh osem zabojev v omaro. Enega je menil odnesti Gaber na svoj dom, druge pa drugi dan v nahrbtniku, da ne bi vzbudili kake sumnje. Čile še ni bilo doma in to je bilo ravno prav. Klemen je skrbno zaklenil omaro in vzel ključ k sebi. Nemirno je hodil po kuhinji in jih prosil:

— Jutri prideš ponje, kajne, Zgonc? Moraš priti! Jaz imam otroke in ti vse prebrskajo, če me ni doma. Boš prišel Zgonc?

— Ne boj se no Klemen, se je smejal Guzej. Seveda bo prišel.

— To ni malenkost. 80 kg. dinamita — ali veš kakšna sila je to? Kakšna nevarnost! Celo armado lahko pokončaš z njim.

— Saj ravno zaradi tega ga rabimo, je izustil Gaber. Zato ker je taka sila v njem!

Tedaj je prišla Čila. Veselo se je zavzela nad tolikimi gosti.

— No, no, kam se vam mudi, je ugovarjala, ko jih je videla vse oblečene. Ostanite še! Malo čaja vam bo teknilo!

Da ne, pa da ne, so menili vsi in da niso prišli zaradi tega. Vendar jih je pregovorila, da so ostali in se vsedli okoli mize. Pristavila je lonec na ogenj in se potem vsedla k Guzeju.

— Na, Guzej, kje se ženiš, da te nič ni k nam?

— Preveč dela, veš, Saj bi prišel večkrat pa res ne utegnem.

— Pa ti, Gaber, pa tvoja Rezika Zgonc? Kdaj bo? Tak dajte, povejte kaj!

Tako jih je spraševala vse po vrsti. Vendar pa se je vsem nekam mudilo. Zgonc je bil zamišljen in je gledal v tla, Gaber se je zganil ob vsakem šumu na stopnicah, Guzej pa je že bil nestrpen. Hitro so popili čaj, se poslovili in se izrinili skozi vrata. Guzeja pa je vendar pridr-

žala za rokav in mu prav tiho razodela najnovejšo novico:

— Štefka je polna! Ti je že povedala?

— Že vem, je dejal Guzej, dasiravno ni od tistega časa prav nič govoril z njo in je stekel za njima. Zaklel je in je postal silno slabe volje. Na to nikoli ni mislil. Hitro so stopali navzdol in nobenemu se ni ljubilo govoriti. —

Ob isti uri so sedeli v sosednem stanovanju pri peči vsi trije: Abram, Milan in Pavla.

Pavla se je zadnje dni močno spremenila. Niti žalosti ni bilo videti na nji. Klingerja ni sama od sebe nikdar omenila in kadar so govorili o njem je imela oči odprte in ni jokala. Milan je bil zato srečen in je upal.

Abram je pravil o Klingerjevih načrtih. Njima je razodel, ker je vedel kdo sta in ker ni mogel obdržati te lepe skrivnosti samo zase.

— Takrat pa, ko bo stavba zgrajena, se prične pri nas novo življenje. Verjemita mi, on je človek! Pravi človek, ne samo žalostna senca, katerih je toliko, da je še vedno mrak.

— Toda zakaj ne stopi pred nas, da bi ga videli vsi, da bi mu pomagali?

— To mislim, zaradi tega ker noče. Sicer pa je to postranska reč, če ga ljudstvo blagruje ali pa zaničuje. Saj on noče voditi — on hoče samo pomagati. Kako bi vodil tisoče, pravi, ko pa ne znam lagati. Ljudstvo bi mi ne verjelo, če bi govoril resnico in bi mi ne zaupalo. In ko sem mu pravil o naših voditeljih me je presekalo z besedami: O, tudi med voditelji, ki pravijo, da so socialisti, pa med onimi, ki pravijo, da so kršanski socialisti in še med drugimi je več lopovov kakor poštenjakov! In je prav povedal. Da bi le kako mogel izvršiti svojo veliko nalogo.

— Da bi jo le! je pristavila Pavla.

Trije obrazi so bili zamišljeni v bodočnost velikih dni.

Potem je odšel Abram v spalnico in tudi Milan je mislil iti domov. Pavla pa ga je zadržala.

— Ostani še nekaj časa! — Razmišljala sem besede onega večera do danes.

— In si domislila?

— Sem zase! Poslušaj! Ti veš, da sem ti priznala svojo ljubezen do Klingerja. Veš, da sem zelo trpela in veliko prenesla. Hotela sem se umoriti. Toda ubijejo se slabiči — jaz pa hočem ostati močna. In sem spoznala, da je moja ljubezen nesmiselna kakor je lepa. Kakor da bi se zaljubila v solnce, ki me nikdar ne bo objelo in poljubilo. In sem si rekla: Jaz ga ne ljubim več — jaz ga ne ljubim več, jaz ga ne ljubim več! Toda ženska sem in hoče se mi ljubezni: se mi hoče moža — jaz hočem roditi! Hočem življenje, ki bo smiselno! Vem, kaj si ti sedajle misliš: Da nič ni lažjega kakor to. Samo na cesto da naj grem, in če bom prosila prvega moškega, ki bi me srečal, bi šel z menoj. O, tudi jaz to vem. Toda tega ne bom sto-

rila! Moški, ki oplodi žensko brez ljubezni do njenega srca in njenega telesa je pes.

Milan je molčal in čakal in pričakoval. In se je res Pavla drugič razodela:

— Sedaj, Milan, ti bom povedala, kar sem sklenila. Šla je k njemu, mu odmaknila roke, s katerimi si je zaslanjal obraz in si jih dala okoli vratu. — Zdravnik, katerega sem prvega ljubila je zame kakor mrtev. Tisto, kar je bilo, ni več. Ti pa si, Milan, ki si! Tudi nate sem mislila. Ti in on sta se bojevala z mojim srcem. Zmagala pa sem jaz sama. Milan, jaz te hočem!

Milan jo je potegnil k sebi.

In nista čula, ko so se vrata odprla. Abram je stopil iz sobe in ju je zavzel opazoval. Obraz se mu je razjasnil, pristopil je po prstih k nji — ma in ju objel s svojimi velikimi rokami.

V odmevu zamolklih refrenov dela so praznovali ti trije ubogi svečanostno uro.

— Pavla, moja reva, samo da je tako, je ječal v veselju starec.

Potem so sedli za mizo in so pozabili na sedanost.

(Dalje prihodnjč.)

“GLAS SVOBODE” PRE-NEHAL.

“Glas Svobode” ni več. Prenehal je pred štirimi tedni. Preminul je čisto po tihem, brez da bi razglasil svoje bolečine.

V sredo 15. junija sem šel po Crawford Avenue mimo poslopja, v katerem je bila nekoč tiskarna in urad svobodomiselnega glasila. Na pročelni steni, obrnjena proti Crawford Ave., so bile okrog tri čevlje visoke črke, ki so označevale, da je tu urad in tiskarna “Glas Svobode”. Tiste črke so v tednu z dne 13. junija to leto prebelili — jih z barvami zakrili in napisali na njihovo mesto nove, ki značijo ime družbe sedanjih lastnikov tiskarne “Glas Svobode”.

Ko bi pokojni Martin Konda vstal od mrtvih in videl na svojem poslopju namesto “Glas Svobode” novo ime tiskarne katero je ustanovil, in če bi videl, kako je njegovo glasilo, njegov “Glas Svobode” prešel v last tujim ljudem, ljudem neslovenske narodnosti (razun ene izjeme), in ko bi videl, kako je januarja 1927 prešel v “samo slovenske roke”, in bi videl, kako se je ta list potem selil iz tiskarne katero je toliko let oglašal, in potem v tuji čez par tednov preminul — bi mu bilo najbrž zelo hudo in bi šel nazaj med mrtve, kjer ni skrbi in ne mislijo ne na prošlost in ne na bodočnost.

“Glas Svobode” je bil na koncu svojih dni — v začetku decembra 1926 ponuden “Proletarcu”. Kupna cena je bila \$700 za ime lista in njegove knjige, ali pa \$500, pod pogojem, da se “Proletarec” preseli v tiskarno “Glas Svobode”, oziroma v tiskarno “Atlantic”, kot se sedaj imenuje. Rekli so nam, da je bila listova cirkulacija tedaj 1900, in da mu naročniki dolgujejo \$5000 na naročnini. Mnogi so ga namreč pošiljali že po par let zastoj.

Upravni odbor “Proletarca”, kateremu so bili goji predloženi, je enostavno, brez vsake večje deba-

te, zaključil, da se “Proletarec” ne bo združeval z nobenim listom, in da nima kaj pridobiti, če kupimo “Glas Svobode”. Kar je imel “G. S.” plačanih naročnikov, so večinoma nasprotniki našega gibanja.

Iz klerikalnih (franciškanskih) virov so namigavali, da jim je bil “G. S.” ponujen še l. 1925, a je bila cena previsoka. Koliko je resnice na stvari, ne vem, kajti eni so trdili, da se niso hoteli potegniti v nečedno kupčijo, “G. S.” pa je tedaj zatrjeval, da ni na prodaj.

Ponuden je bil tudi nekaterim posameznikom, a nihče ni hotel biti kupec. Gotovim ljudem okrog “Glas Svobode” je bilo že mnogokrat žal, da niso poznali Ziniča in njegovih komunistov tedaj ko je bil čas zato, kajti dali bi mu svoj list za \$2900 in komunisti bi prihranili stotak.

Ker “Proletarec” ni hotel kupiti “Glas Svobode”, so ga izročili Zvonku Novaku, pod pogojem, da dobi primerno vsoto, kolikor pač more, da ne bo predan “v popolnoma slovenske roke” čisto zastoj.

Zvonko Novak pa je dosedaj pomenil smrt še za vsak list, pri katerem je imel večjo besedo, oziroma ki je bil v njegovih rokah.

Lotil se je dela in šel okrog svojih ljudi. Pravil jim je, da rabi toliko in toliko, da pa ne rabi denarja, da ga bo kmalu napravil (denar), da bo izdal svoj koledar, rabi pa kredit, in v ta namen ni treba prijatelju drugega, kakor da podpiše noto. Pravili so: Ta jo je podpisal za \$100, oni za \$300, oni fant mu je posodil \$500 itd. In list je tako izhajal po milosti posojil in not do konca maja.

Oni ki so posodili in oni ki so podpisali note, so to storili največ iz mržnje do socialističnega pokreta, eni pa tudi v želji, da se “Glas Svobode” ohrani ter se ga na prihodnji konvenciji SSPZ. zopet spremeni v njeno glasilo. Pomoč vseh pa je ostala tajna — že vedo zakaj.

A ni mu bilo dano, da bi živel.

Zvonko Novak, ki je bil zaeno s svojo ženo in l. Petehom označen za lastnika “G. S.”, je bil zadnji lastnik.

Ko ga je “kupil”, je slabo računal, tako slabo, da so mu računi že prvi mesec unesli. “Glas Svobode” je pustil precej dolga — nekaj tiskarni “Adria”, nekaj prejšnji tiskarni “Glas Svobode” in največ onim ki so podpisali note ali pa dali manjša in večja posojila.

“Glas Svobode” sta ustanovila v Pueblu, Colo., Fr. Medica in Martin Konda. Po teku enega leta je bil preseljen v Chicago, kjer je bil v lasti Martina Konde do njegove smrti 8. marca 1922. Meseca februarja 1925 ga je ga. Marija Konda prodala zaeno s tiskarno novoorganizirani družbi, ki je začela s poslovanjem pod imenom “Atlantic Printing & Publishing Co.” Med novimi lastniki je bil A. H. Skubic edini Slovenec. Pred clevelandsko konvencijo SSPZ. je bil narejen na delegate agitacijski pritisk, da bi kupili “Glas Svobode” za glasilo SSPZ., a načrt se ni obnesel.

Izmed slovenskih listov v Ameriki ni noben menjal urednika tolikokrat kakor “Glas Svobode”.

V prvih letih po priselitvi v Chicago je začel zastopati delavsko socialistično stališče — ne toliko po zaslugi lastnika, kakor po zaslugi sodrugov, ki so se “Glas Svobode” oklenili, ga urejevali in agitirali zanj. A to je prenehalo takoj ko je nastal spor med lastnikom in socialistično skupino. Še dolgo potem je bil “Glas Svobode”, posebno v razdobjih med volilnimi kampanjami, na strani delavstva. Okrog njega se je strnila skupina ljudi, ki je bila v začetku s socialisti,

pozneje pa se je spremenila v takozvano svobodni- selno skupino, ki je v teku let ohromela ter se karak- terizirala v pravilu, da k maši ne hodi. Aktivna ni bi- la nikjer, razun v boju proti socializmu.

"Glas Svobode" je prenehal v svojem 26. letu. Izhajal je torej četrto stoletja, in v tem času storil pre- cej dobrega v boju proti klerikalizmu, a bi storil več, če ne bi bili ljudje okrog njega tako majhni in dobič- ka lačni.

"Proletarec" nima vzroka, da se bi veselil prene- hanja "Glasa Svobode", kajti od tega ne bo imel ne škode in ne koristi. "Glas Svobode" si je veliko pri- zadeval, da bi ugonobil "Proletarca", in v obrekova- nju naših sodrugov ni poznal nobenih meja. A "Pro- letarec" vendar izhaja. "Glasa Svobode" ni več.

Naj mu bo zapisan v zgodovini ameriških Sloven- cev blag spomin. Bil je — in je storil kar je bil zmožen storiti. Več ni mogel, ni znal in ni storil. Vseeno — lep venec na njegov grob. — F. Z.

Anton Kristan pride v Ameriko.

Znani pionir in veščak na polju delavskega za- družništva, Anton Kristan, pride, kakor poročajo iz Ljubljane te dni v Ameriko, da od blizu prouči tu- kajšnje gospodarstvo in da se od bližje spozna z ame- riškim slovenskim delavstvom ter z delovanjem nje- govih organizacij. V Ameriki bo, kot poročajo, ka- kih devet tednov.

Anton Kristan ni v sorodu z Etbinom Kristanom, kar naglašamo zato, da ne bi kdo zamenjaval teh imen, kakor so jih pred leti v času časniške gonje ameriških jugoslovanskih kraljevašev proti Etbinu Kristanu.

V delavskem pokretu na Slovenskem ni najbrž nikogar, čigar ime bi bilo tako tesno spojeno z njim skozi celo vrsto let, kakor je A. Kristanovo.

Spisal je številno brošur, v katerih razpravlja o soci- alizmu in delavskemu za- družništvu, oskrbel je mno- go prevodov iz socialistič- ne literature, bil je izdaja- telj in urednik socialistič- nih listov in revije "Pod lipo", je urednik "Zadruž- nega koledarja", je v odbo- ri različnih zadružnih podvzetij, je govornik, predava- telj, politik, gospodarski delavec in žurnalist — to- rej človek velikih sposobnosti. Bil je nekaj časa v enemu jugoslovanskemu kabinetu tudi minister za šume in rude.

V tem letu je Zadružna založba izdala knjigo "O delavskem in socialističnem gibanju na Slovenskem", katero je spisal Anton Kristan. V nji obravnava de- lavsko gibanje na Slovenskem od l. 1848 pa do leta 1896, ko je bila ustanovljena jugoslovanska socialno demokratična stranka. Drugi del bo obsegal zgo- dovinu delavskega pokreta na Slovenskem od l. 1896 pa do tedaj ko bo knjiga izdana.

ANTON KRISTAN.

Ko je l. 1917 zapihal ekstremni veter ter se spre- menil l. 1919-21 v pravi vihar ter razdiral kar ni od- nesel s seboj, se je na Slovenskem obrnil posebno proti Antonu Kristanu. Ne le ekstremisti v komu- nističnih vrstah, ampak tudi uradna socialistična stranka ga ni več štela za svojega, on pa je v tem času šel na Belje. Bil je kritiziran od vseh strani, neko- liko ker je imel v tisti kritični dobi veliko odgovor- nih pozicij in več ali manj vodstvo stranke ter je človek na takih mestih vedno izpostavljen kritiki ter napadom, pa če grajo zasluži ali ne, in nekoliko zato, ker nezadovoljnost v dobi polomov in kaosa vedno najde koga, na katerega koncentrira svoje kritične pšice.

V času, ko se bo Anton Kristan mudil v tej de- želi, bo imel priliko, da bo v večjih naših središčih predaval o gospodarskem in političnem položaju v Jugoslaviji. Ker je on dober poznavalec razmer, bo v stanju podati tukajšnjemu delavstvu živo sliko se- danjega stanja v Jugoslaviji in njenega delavskega gibanja.

Kraji, ki žele aranžirati predavanje, naj se obr- nejo na Chas. Pogorelca, 3639 W. 26th St., Chicago, Illinois.

Podrobnosti eventuelne predavateljske ture An- tona Kristana sporočimo, ko pride v Ameriko.

Razmere v naselbinah po že- leznem okrožju Minnesote.

Piše zaveden delavec.

(Konec.)

To so bile samo želje, a poskusil ni nihče. Orga- nizatorji I.W.W. so odšli takoj po stavki l. 1916. Onih od W. F. of M. pa po stavki l. 1907 ni bilo več v Min- nesoto, razun v času, ko je zastavkalo delavstvo v jek- larnah, in je unija tipala, če bi bilo mogoče pridobiti za stavko tudi rudarje. A brez stavk ni bilo, kajti dogajale so se v posameznih rudnikih neprekidno.

W. F. of M. se je med tem reorganizirala in spre- menila ime v International Union of Mine, Mill and Smelter Workers. Njen glavni urad je ostal v Den- verju, Colo., in njeno vodstvo je ostalo isto s Chas. Moyerjem na čelu. V glavnem uradu te unije so raz- pravljali, če ne bi bilo umestno zopet poskusiti orga- nizirati minnesotske rudarje, in sklenila je poslati v železno okrožje organizatorja, njegovo delo pa bi po- kazalo, dali je resno organizatorično delo med ru- darji v Minnesoti mogoče ali ne. Ker so Slovenci naj- važnejša narodnost v mnogih mestih po železnem okrožju, je prej imenovana unija poslala za organiza- torja Chas. Pogorelca, ki je živel pred tem največ v Pueblu, Colo. Bil je dolgo časa organizator unije W. F. of M., in deloval zanj v Pueblu med topilniš- kimi delavci in med rudarji v raznih krajih po za- padu. V Minnesoti si je napravil svoj *headquarter* v Chisholmu, od kjer je pričel z agitacijo za unijo. Že v nekaj tednih je ustvaril zanj zelo dober sentiment. Veliko je sel okrog po okoliških krajih, a gradil je v prvi vrsti unijski lokal rudarjev v Chisholmu. Vsi so bili veseli in računali, da bo v teku nekaj let orga- nizacija rudarjev v Minnesoti toliko močna, da bo v stanju temeljito spremeniti delovne razmere. A raču- nali so, ne da bi vzeli v poštev razne faktorje, pred vsem nevednost mase v krajih kakor je ravno to

okrožje, in pa prefriganost trusta, ki kontrolira železne rudnike v Minnesoti. Kompanije imajo na svoji plačilni listi vsakovrstne propagandiste. Vsi "kapitani", bos, podbos, superintendenti, ravnatelji, klerki in drugi vposlajenci kompanij so trenirani ne samo vsaki za svoje delo, ampak tudi kot organizirana skupina proti delavstvu. Ko so ti ljudje videli, da unija rudarjev na Chisholmu in okolici napreduje, so se vrgli z vsemi svojimi bojovnimi sredstvi proti nji. Kompanijski špijoni so prišli v obližje unije in denuncirali kompanijskemu uradu novopristopne člane. Ali da odvrnejo pozornost od svojih špijonov in provokatorjev, so na najbolj umazane načine začele gonjo proti organizatorju Chas. Pogorelcu. Vodstvo kompanije se dobro zaveda, da delavstvo po železnem okrožju ni nič kaj preudarno, ker so mu prepovedale misliti. Med tako rajo pa ni treba drugega, kakor da križajo medno agentje, in šepetajo: Ta in ta je podkupljen — videl sem ček — evo — vidiš — in koliko drugega je meni znano — povem ti — glej . . .

Te vrste špijone ima vsaka večja kompanija v Ameriki. Njihova naloga je, da med delavstvom umore zaupanje v organizacije in v njihova vodstva. V dosego tega namena se poslužijo najraje "dokazov" podkupnine. Ničesar ni lažjega za kompanijo, kakor da napravi nekaj "čkov" in jih da svojim agentom, češ, kažite jih naokrog in pripovedujte, kakšen je ta ali oni organizator. Ljudje pa silno radi verjamejo samo slabo o svojem bližnjem. Provokator ima "jasne" dokaze, — moraš mu verjeti! Delavec, ki je te dokaze "videl" ali slišal o njih, postane srdit, začne burno zabavljati proti uniji oziroma njenemu vodstvu — namen kompanijskih agentov je dosežen. Druge vrste dokazi so na pisalni stroj pisana pisma. Prav nič težko ni kompaniji dobiti enak pisalni papir, kakor ga rabi unija. Vsaka tiskarna ji lahko napravi natančno takega. In prav nič težko ni ponarejati podpise. Za borbo proti unijam imajo posebne agenture izvežbane vsake vrste ljudi: Eni, ki nastopajo kot radikaleci; drugi, ki dokazujejo, da je kompanija dobra, in da je unija umazana, njeni voditelji pa so navadni lopovi; tretji, ki trošijo na silno nedolžen način razne govore; četrti, ki se pečajo z zavratno propagando. Ti pišejo cirkularje, ponarejajo podpise in vrše sploh delo na tak način kot se jim zdi potrebno v vsakem separatnem slučaju.

Žalostno pri tem je vedno to, da so kompanijski agentje navadno bolj prefrigani kakor pa naivni, toda drugače pošten in navdušeni unijski agitatorji. V vseh minnesotskih poskusih organizirati rudarje v unije je vedno bilo navdušenje za unijo v prvi klopi, preudarnost, strategija, in mentalna tekma z vodstvi kompanij, pa v zadnji. Poskusi so se morali v vsakem slučaju ponesrečiti, kajti če ne bi bilo nobenih drugih vzrokov, so bili že ti zadostni.

Poskus l. 1920, organizirati minnesotske rudarje v International Union of Mine, Mill and Smelter Workers, se je torej ponesrečil. Kompanije so ga zadušile takorekoč v kali, in še danes je pustil po zaslugi kompanijskih agentov neprijetno razpoloženje med rudarji, seveda samo med tistimi, ki so "slišali" to in ono, in pa med onimi, ki mislijo samo slabo o ljudeh, ki se bore za delavske interese, bosom pa se klanjajo in igrajo vlogo udanih hlapcev.

V obstoječih razmerah je Chas. Pogorelec izprevidel, da so vsi nadaljni poskusi brezuspešni in je odptoval z železnega okrožja. Na Chisholmu pa je unijski lokal, katerega je ustanovil, ostal, toda ni podvze-

mal potem nikakih večjih aktivnosti. Tvorila ga je mala skupinica rudarjev, ki ga je ohranila, da pričaka boljših dni . . .

Enako brezuspešni smo bili na političnem polju. V letih 1912-14 se je dogodilo, da je tudi med slovenske rudarje prodrila socialistična misel. V Aurori npr. ni bilo slovenske hiše, v katero ne bi prihajal eden in tudi po več izvodov Proletarca. Slovenski socialisti v Aurori so skupno s finskimi dobili upravo občine v svoje roke, a bili so brez znanja, brezkušenj in brez odločnosti, in tako je po hipnem navdušenju nastalo hipno razočaranje. V tistih par letih se je Proletarec skoro po vseh naselbinah jako razširil. V vsaki naselbini je imel enega in tudi več zastopnikov, posebno na Chisholmu, Evelethu, Aurori, Elyju itd.

Naselbina Chisholm je imela pred vojno močan socialistični klub JSZ. in Finci še jačjega. Bil je v stanju držati se na svojih nogah do l. 1916, potem pa so ga pričeli razjedati frakcijski boji. V političnih nastopih je imel velik vpliv. Enkrat je bil en njegov član izvoljen v mestni odbor. A prišli so razdori v delavskem gibanju ter ga vpropastili. Bili pa so tudi drugi vzroki. Mnogi aktivni sodrugi so se izselili, nekateri pa so v borbi za obstanek, posebno oni ki so se oprijeli trgovine, pozabili na socialistična načela in aktivnosti. Chisholmski klub je bil eden najaktivnejših izmed naših skupin po železnem okrožju. Imel je mnogo dramskih predstav in javnih shodov, na katere smo dobili govornike iz raznih krajev. Ethin Kristan je govoril pod avspicijo chisholmskega kluba dvakrat: prvič, ko je prišel iz Evrope na agitacijsko turo po Ameriki, in drugič, ko je prišel v to deželo stalno.

Prvi maj smo obhajali s pohodi po ulicah z rdečo zastavo na čelu. Na Evelethu in v par drugih krajih so aranžirali prvomajske manifestacije samo Finci. Na Chisholmu pa je bil klub JSZ. vodilni faktor. V prvomajskih pohodih so sodelovali z nami delavci vseh narodnosti kar jih je bilo zastopanih v tem okrožju. In z moškimi so korakale tudi ženske in otroci. Rdeče zastave, shodi, socialistični listi in zagovorniki unije so povzročali kompanijskim uradom precej neljubih ur. Najbolj pa so se jezili na prvomajske manifestacije. Ker je bilo gibanje radikalnega delavstva tedaj zelo močno tudi v Duluthu, St. Paulu in Minneapolisu ter drugih minnesotskih mestih, je zakonodaja l. 1916 sprejela določbo, s katero je prepovedala rdečo zastavo v javnih nastopih. Od tedaj so v omarah in čakajo boljših dni . . .

Vzlic mrtvilu, ki je zavladalo v minnesotskih naselbinah in apatiji, ki je nastala med maso, so se še vedno dobili rudarji, ki so ostali zvesti načelom socialističnega gibanja. Agitirali so, kolikor jim je bilo v danih okoliščinah mogoče, za socialistične liste, posebno pa za društva SNPJ. Žal, da so ena društva danes že napol klerikalna in da je duh napredka iz njih popolnoma izginil. Vendar pa je v ostalih društvih te jednote, posebno v nekaterih, še vedno precej značajnih borecev, ki varujejo principe SNPJ. kakor najboljše morejo.

Prvi socialistični klub JSZ. v povojni dobi je bil organiziran s sodelovanjem Chas. Pogorelca l. 1920 na Chisholmu. Pet članov je imel vsega skupaj. Tajnik tega kluba je bil od ustanovitve pa do l. 1923 Joseph Ule, za njim Blaž Seme in potem Jos. Bavetz. Klub se v aktivnostih zelo malo udejstvuje — poslednja leta skoro nič. Ni agitatorjev, razmere menda niso ugodne, in pa poparjenost je velika.

V ostalih krajih železnega okrožja pa po vojni sploh nismo imeli socialističnih organizacij, razun nekaj finskih. Finci v Minnesoti, ki so bili precej ekstremni v svojih nazorih, so se zelo navduševali za I.W.W., l. 1920 pa so se pridružili komunistom. Danes je tudi med njimi "poparjenost" in mrtvilo v organizaciji, prednost pa imajo v časopisju, kajti finski listi so urejevani mnogo bolj z razredno zavednega stališča neglede h kateri struji pripadajo, kakor pa povprečni slovenski list. Slovenci imamo sedaj menda samo tri liste, ki so urejevani v delavskem duhu: Socialističnega Proletarca, Prosveto, in milwauški Vestnik.

V raznih mestih po železnem okrožju so bili narejeni tudi poskusi organizirati v unije ne le rudarje, ampak tudi poklicne delavce. Na Chisholmu in Hibbingu npr. so se l. 1916 organizirali stavbinski delavci, v prvi vrsti tesarji in svoj lokal pridružili A. F. L. Tesarji so tedaj dobivali 45c na uro. Ko jih je bilo 55% v uniji, so zahtevali 10c na uro več, in pogodbeniki so jim povišanje privolili, ne da bi bilo treba delavcem stavkati. Ko je unija organizirala 75% delavcev omenjene stroke, je zahtevala zanje 75c na uro, in tudi to je dobila brez stavke. Ko je bilo že 90% delavcev v uniji, je zahtevala zanje 90c na uro in dobila tudi to brez stavke. Unija je med tem rasla in ko je dobila v svoje vrste vse stavbinske delavce, je zahtevala za delavce omenjene stroke \$1.10 na uro. Pogodbeniki se tedaj z zahtevo niso sprijaznili in so jo odklonili. Unija je proglasila stavko — prvič — in po dveh tednih stavke so privolili v povišanje kakor ga je zahtevala unija. Pogodbe je unija obnavljala vsako leto. Kontraktorji so se med tem pripravljali, poskrbeli, da so s svojimi agenti razmajali moralo članstva unije, dobili so vpliv nad unijskim vodstvom in nato se je pričelo zniževanje plač — po zaslugi unije. V nekaj letih je bila ta unija razbita, in plače tesarjev so skoro še enkrat manjše kakor tedaj ko je bila unija na svojem višku.

Razmere po železnem okrožju Minnesote niso torej prav nič razveseljive in za bližnjo bodočnost ne obetajo nikake spremembe na bolje. Pred par desetletji je bilo opaziti vsaj nekaj živahnosti, ljudje niso bili tako udani kakor so danes, oziroma, so upali na boljše čase.

Ogromna bogastva se izvažajo odtod. Zakladi železne rude so tukaj velikanski. Leta in leta jo že izvažajo, in še vedno jo je cele plasti. Kraj je bogat tudi na lesu. Za poljedelstvo ni ugoden radi dolge zime, a vendarle se precej ljudi peča tudi s kmetijstvom. Če bi bilo delavstvo po železnem okrožju toliko zavedno, da bi moglo zapopasti, koliko bi lahko storilo zase, če se bi združilo, bi bil to kraj, v katerem bi vladalo blagostanje kakor malokje na svetu. Mizerija med našo rajo ima vzrok samo v njeni duševni nezmožnosti in pa udanosti v "usodo".

"The New Leader".

Najboljši angleški socialistični tednik v Zedinjenih državah je "The New Leader". Naslov 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naročnina \$2 za celo leto, \$1 za pol leta. Naročnino na "New Leader" ali za katerikoli drugi socialistični list lahko pošljete "Proletarcu", oziroma tajništvu JSZ., ki jo bo odposlalo naprej zaeno z drugimi naročninami ki prihajajo v naš urad.

Na obisku v Clevelandu.

Na stavki sem od 1. aprila, kakor z malimi izjemami vsi unijski premogarji na poljih mehkega premoga, pa sem si mislil: Grem malo v Cleveland. Kajti dolgotrajne stavke, posebna v majhnih krajih, narede človeka dolgočasnega. "Malo spremembe bo treba," sem si mislil, pogledal po svojem vrtu, dal potrebna naročila prijatelju in se odpeljal.

Na postaji v Clevelandu me je smehlaje sprejel s. Anton Garden,

Šla sva na St. Clair, potem so sledili obiski in pogovori. Vsem, ki so mi ob tej priliki izkazali svojo gostoljubnost, se kar v uvodu pristrčno zahvalim.

V istih dneh je prišel v Cleveland s. Zaitz, urednik Proletarca, ki ga je povabila Konferenca JSZ. na govorniško turo. V Clevelandu je imel dva shoda in dva predavanja. Bil sem na vseh. Udeležil sem se tudi VIII. ohijske konference JSZ. dne 22. maja, in pa zabave, ki jo je priredil klub št. 49 v Collinwoodu v prid konference dne 21. maja?

Vsi njegovi govori so bili zanimivi. S svojim satiričnim pregledom ameriških Slovencev v kulturi in politiki (na shodu v Collinwoodu 22. maja), kakor s svojim opisom razvoja naših podpornih organizacij (28. maja v West Parku) je podal živo sliko našega ljudstva kakršno je.

S predavanjem o Kitajski 25. maja in o Mehiki 27. maja nam je podal lep pregled zgodovine obeh dežel ter sedanjega stanja v eni kot drugi. Velika škoda je, ker se povprečen delavec še tako malo zanima za znanje. V par urah bi se več poučil o zgodovini in sedanjem položaju v omenjenih deželah, kakor pa če bi čital celo vrsto člankov. Kajti živa beseda več zaleže kakor tiskana. Razveselilo me je, ko sem čital, da bosta oba predavanja priobčena v Proletarcu. (Žal da se toliko delavcev brani dobrega čtiva.)

Če se bi delavci zavedali, kolikšne važnosti je izobrazba, bi bili učni tečaji in predavanja v naših naselbinah pogostejša kakor pa veselice. Ako bi se tolikšna množica naših delavcev udeleževala predavanj kolikor jo zahaja nedeljo za nedeljo v cerkev, — koliko naprednejši, izobraženejši bi bil naš narod!

Socialisti se trudijo, da ljudstvo vzgoje. Drugi ga zavajajo. A narod je v svoji nevednosti bolj došten onim ki ga varajo, medtem ko se učiteljev brani.

Dne 28. maja sem šel s sodrugom Gardnom, Presterlom, Zorkotom in Krašnom v West Park, kjer je govoril na shodu društva "Delavec" SNPJ. s. Zaitz. Veselilo me je, da sem se seznanil z mladimi clevelandskimi sodrugi, kajti ti so nam porok, da bo naše gibanje živelo in raslo. V West Parku sem se seznanil s sod. P. Slobetom, Bizjakom in drugimi. Na shodu je govoril tudi A. Garden. Po govoru s. Zajca je bilo nekaj vprašanj, po shodu pa so se zbrali naši somišljeniki ter ustanovili socialistični klub. Naravno, da me je ta dogodek zelo razveselil.

Po shodu so nas povabili k rojaku Bizjaku in družini, kjer so nam postregli kakor zna postreči gospodinja kot je Mrs. Bizjak. Ni čuda, da jo je ob času škofovega obiska v West Parku župnik naprosil, da bi vzela v oskrbo kuhinjo ter jim pripravila pojedino. Naprosil jo je vzlic temu da ne hodi v cerkev, to pa se je onim katere hodijo za malo zdelo, pa so nastale zamere. Župnik pa je najbrž takole sklepal: Kadar iščem kuharico, ne vprašam ali je verna, ampak ali je dobra kuharica. Tudi škof, kadar je in pije, ne

misli ali so tisti ki so mu hrano pripravili verni ali ne, pač pa si misli. "Tole jed je pa pripravila dobra kuharica, imenitno diši in še boljše tekne."

Mrs. Bizjak je jako dovtipna ženska. Ne le, da nam je pripravila dobrote na mizi, ampak nas je pomagala tudi zabavati, hčerke in sinovi pa so peli in igrali na glasovir. Tudi mi smo se navdušili ter jih nekaj zaokrožili. Večer v West Parku mi ostane v spominu, kajti bil je prijeten večer.

Dne 29. maja sem bil na seji clevelandske zveze društev SNPJ. Udeležba je bila bolj majhna, in to menda zato, ker se ne vrše na primernejši dan. Te vrste sestanki društev SNPJ. enega okrožja bodo pomagali zbistriti marsikak pojem in izkazali se bodo v pomoč tudi konvencijam, ker bodo člani, ki se udeležujejo okrožnih zborovanj, prišli na konvencijo boljše poučeni kakor pa poprej, ko so se morali zanašati v glavnem le na razprave v svojih društvih. Predsednik clevelandske zveze društev SNPJ. je Anton Garden, ki je postal v našem društvenem in političnem življenju zelo sposobna moč.

Isti dan zvečer sem bil na predstavi slovenske mladinske šole. Igrali so samo učenci te šole igro "Mogočni prstan". Meni je stvar ugajala. Ni pa mi ugajalo, da je bila dvorana premalo napolnjena. Če bi bila udeležba še enkrat večja, bi za metropolo (kot imenujejo slovensko naselbino v Clevelandu), ne bilo preveč. Kaj pa je tisoč ljudi v dvorani za naselbino, katera šteje baje samo okrog Slov. narodnega doma do 16 tisoč Slovencev. Mladini bi dali z veliko udeležbo več vzpodbude in pa več veselja za njene bodoče aktivnosti.

Imel sem večkrat priliko iti mimo cerkvice sv. Vida. Maše ob nedeljah dopoldne so menda vsako uro. Če je v fari res pet duhovnikov, potem se lahko začne ob 7. in končajo opoldne. Ljudi je bilo vsakokrat polno, kar sklepam iz tega, da so tudi od zunaj stali ter notri zijali (oprostito izrazu, a dobil sem tak vtis). Ko mine maša, se vsujejo ven kot roj čebel, in ti stojiš tam kje ter poslušaj. Vsake vrste dialekte čuješ, vmes se kdo celo pridusi, kar pomeni, da nihče več ne misli na mašo in na pridigo. Ljudje hodijo v cerkev iz navade in so katoličani zato ker so tako naučeni. Malo pa jih je, ki bi kaj vedeli o verah.

Imajo tudi farno šolo. Opazoval sem mladež ob cerkveni in ob javni ljudski šoli. Kakšna razlika! Ob prvi ima zadušeno razpoloženje — je vesela, a se ji vendar pozna da jo imajo v rokah mrki ljudje, ki ji pripovedujejo o izvirnem in drugih grehih ter jo strašijo s peklom; ob drugi se smeje, teka, je brezskrbna, učiteljice ji ne kažejo pekla in ne utepajo ji "svetih resnic", pač pa ji dajo toliko več pouka o praktičnih rečeh in zabave.

V Clevelandu sem tokrat še bolj spoznal, da je vse delo med nami na polju napredka zasluga naših klubov in pa tistih, ki prihajajo iz vrst teh klubov. Rekli so mi, da prihajata dva glavna dramatična društva (eno na St. Clairju, drugo v Collinwoodu) iz vrst članstva JSZ. Enako tudi vodilna pevska zbor.

V sedanji depresiji je veliko slovenskih delavcev v Clevelandu brez dela, in prizadeti so tudi naši sodrugi. Brezposelnost pomeni nesigurnost, skrb za delo, kajti treba je delati, da se dobi kruh. Brezposelnost je vedno ovira aktivnostim na polju delavske agitacije in škoduje klubom kakor drugim organizacijam.

Med clevelandskimi Slovenci jih je veliko, ki so bili v enem ali drugem času aktivni v soc. stranki.

Mnogi so jo zapustili, nekateri pa so postali celo njeni sovražniki. Dejstvo je, da je bil socialistični klub v Clevelandu marsikomu šola, v kateri se je navadil misliti. Z boljšim znanjem in pogumom se je potem marsikdo lotil trgovine ali obrti. Ko ne bi bili v tolikih slučajih pozabili na svoje sodruge in na pokret, bi bil npr. klub št. 27 danes največji in najaktivnejši.

Svojih enajst dni bivanja v Clevelandu sem prebil največ v sobi, oziroma dvorani, ki jo ima klub št. 27 v najemu v Slov. nar. domu, v lepem vremenu pa so mi razkazali parke in podobno.

V kraju kakor je clevelandska naselbina, je zelo priporočljivo, da ima klub stalne prostore; soba, ki jo ima klub št. 27, služi za vaje pevskemu zboru "Zarja", za seje klubu in zboru, ima v nji knjižnico, je ob enem čitalnica ter zabirališče naših sodrugov. Kadar pridete v Cleveland, se oglasite tudi v prostorih kluba št. 27. V slučaju, da boste rabili kake informacije, vam bodo šli na roko kolikor mogoče.

Enega pa sem to pot pogrešal v klubovih prostorih. Ob vsakem prejšnjem obisku sva si tam segla v roke. "Kje je Andrej Bogataj, ki je bil tajnik kluba št. 27 v medvojni letih," sem prašal. "Tu ga še nisem videl."

"Bolan je — ni ga več naokrog —" so mi pojasnili. A. Bogataj je bil svoječasno eden naših najaktivnejših članov. Te tedne je izšel v Prosveti njegov spis "Izpod plasti". Enega dne sem šel k njemu s J. Krebljem. Dobil sem ga doma — v postelji. Pogovarjala sva se o tem in onem. Dejal je, da se mu zdravje vrača. Želim mu ga in upam, da ko pridem prihodnjic v Cleveland, ga bom zopet dobil v klubovih prostorih zdravega v vrstah aktivnih sodrugov.

Čas, ki sem si ga določil za obisk Clevelanda in njegovih zanimivosti, je potekel. Dne 31. maja sta me S. A. Garden in J. Sireel spremila na postajo, in vlak je odpihal.

Prišel sem domov in pogledal na vrt. Prijatelj je storil kar je mogel — drugo sem opravil jaz, kajti vrt mi pomaga, da ni treba tolikokrat v štacuno. Moj pečlarski lonec je lahko dostikrat na peči, napolnjen z rečmi, ki zrastejo na domačem vrtu. Izgleda, da bo letina dobra, če Bog ne pošlje točo ali sušo, ali pa oboje, kajti takih božjih kazni se najbolj bojim.

Nace Žlemberger, Glencoe, O.

Mednarodni dogovor za uvedbo osemurnika se le počasi uveljavlja.

Na mednarodni delavski konferenci, ki se je vršila nekaj let po vojni pod avspicijo lige narodov v Washingtonu, je bil sprejet dogovor za zakonito uvedbo osemurnika v vse industrijske obrate vseh dežel. Vsaka država bi imela ta dogovor v parlamentu odobriti, in ko to store vse vodilne industrialne dežele, bi dobili delavci v vseh obratih osemurni delavnik. Daljši delavnik bi bili prepovedan.

Francoska zbornica ga je odobrila šele 21. maja. Predložen ji je bil že mnogokrat, toda je romal vsled raznih dodatkov iz zbornice poslancev v senat in obratno. Glavni dodatek ki je sprejet je, da pride osemurnik v Franciji v veljavo šele tedaj, ko bo uveljavljen tudi v Angliji in Nemčiji. Italija se mu posebno upira. Nasprotni so mu industrialci v vseh deželah. V Ameriki dela velika večina delavcev več kot osem ur dnevno.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

ZA KANSAS: V NEDELJO 26 JUNIJA V EDISON!

V nedeljo 26. junija ob 2. popoldne se vrši v Edisonu (Camp 50) konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. v Kansasu.

Vsaki klub in vsako društvo naj bo na edisonski konferenci prihodnjo nedeljo zastopano s svojimi delegati. Člani in somišljeniki, udeležite se je tudi vi v čim večjem številu ter sodelujte v razpravah.

Anton Šular, tajnik.

OLD TIMER SE JE ZOPET OGLASIL!

PUEBLO, COLO. — "Ker že dolgo ni bilo dopisa iz naše naselbine v tem nad vse priljubljenemu listu — — —" Tako bi nekako začel, in potem bi povedal, da smo napredni in da napredujemo na vseh platen.

Dolgo je že, ko sem pisal zadnjič. Rekli so, da naj malo "utihnem", in tudi enemu glavnemu odborniku SNPJ., ki je bil tedaj tukaj, so svetovali, naj vpliva, da Old Timer ne bo pisaril in "dražil" naselbine. "No," sem si mislil, "pa ne!"

Da bi me ne premagala skušnjava, sem vrgel tintnik, pero in držalo, papir in kuverte v smeti, ter zaklel, da se bom "poboljšal".

Ali nihče ni hotel vzeti mojega mesta — to je — nikogar ni bilo ki bi dopisoval v naša napredna glasila. Le včasih se je kdo zunanjih spomnil name in vpraševal: Kaj je z Old Timerjem?

Nič! Evo me zopet, samo da se vam pokažem.

Dopisi iz naše naselbine so vzlic mojemu molku pogosti, toda so dopisi naših naprednjakov iz "desnice" in se priobčujejo v "Glasilu KSKJ," in pa v frančiškanskemu dnevniku. Naših dopisov ni. Jaz, pravijo, škodujem "napredku". In ker nočem delati take škode, sem storil kakor sem preje povedal.

Sedaj pa k poročilu. Delavske razmere so v Pueblu že od nekdaj od muh. Smo jim privajeni in kritiziramo kapitaliste edino iz navade, če smo pri "flaši".

Fari ne gre slabo in ima večje dohodke kot pa vse jugoslovansko socialistično gibanje v tej deželi skupaj.

Kar se tiče aktivnosti na naši strani, ima prvenstvo in vodstvo društvo "Orel" št. 21 SNPJ., katero ima v obeh oddelkih okrog 400 članov. Imamo tudi angleško poslušajoče mladinsko društvo SNPJ.

Čeprav izgleda pozno, bom vendarle poročal, da smo imeli tukaj prvomajsko slavnost pod avspicijo društva "Orel". Vršila se je v dvorani društva sv. Jožefa KSKJ. Tistim, ki ste zunaj našega Grova in "stillworka", Bessemerja in Puebla sploh, se boste mogoče čudili, in tudi nam se je malo čudno zdelo. Greha pa nismo napravili. Rabimo prostor, in društvo ga najame tam kjer smatra da bo najbolj odgovarjal.

Udeležba je bila sijajna, in dvorana sv. Jožefa že dolgo ni videla tolikšne gneče. Program? Glavna točka je bila Molekova "Hrbtenica". Ljudem je predstava jako ugajala, onim pa, katerim ni, (teh ni bilo veliko) jim ni ugajala radi gotovih besed. Kritikov pri

nas nimamo, zato ne vemo, ali smo dobro ali slabo igrali. Jaz seveda nisem igral. Sem star in se držim, kot vidite, zadaj.) Če se vzame avdijenco za kritiko, tedaj je predstava dobro izpadla, kajti splošno mnenje je bilo, da je "Hrbtenica" res dobra igra. Rad bi opisal nastope naših igralcev in igralk, a se bojim, da se bi mi ne posrečilo in bi se morda še komu izmed njih zameril, dasi bi jih pohvalil, če bi mi bilo dano pisati kritiko.

Ob tej priliki je pelo tudi mladinsko društvo S. N. P. J. Učili so se le malo časa, a peli tako dobro, da jih je občinstvo nagradilo z burnim ploskanjem.

O govoru in drugih podrobnostih sedaj ne bom poročal. Uspeh priredbe je bil dvojen, ker imamo navado govoriti o "gmotnem" in "moralnem" uspehu. Moralni je bil, da je bila dvorana napolnjena, program dobro izveden (če se kdo z menoj ne strinja, ne morem pomagati, kajti vsem ne bom mogel nikoli ustreči), na udeležence je napravil dober vtis in razpoloženje med njimi pa je bilo najboljše. Kar se tiče gmoznega uspeha, je bilo približno \$500 stroškov in okrog \$300 preostanka.

S tem sem vam predstavil društvo "Orel" z njegove prvomajske slavnosti. Pokazalo je, da je v naselbini sila, ki lahko veliko naredi za napredek, samo ako hoče delati v smislu idej, s katerimi je prežeta SNPJ. Ima sposobne člane, ki hočejo delati in delajo kadar se česa lote.

Čisto drugačen pa je naš "Orel", kadar vrže kdo v njegov ustroj besedno bombo. Tega "Orla" sem že večkrat opisal, in zato je bilo tudi največ zamer. Pred par tedni je imel pred seboj pismo, v katerem je bil povabljen na sodelovanje, da se zgradi pokojnemu E. V. Debsu spomenik v obliki radio postaje, katere bi imela njegovo ime. Treba je zbrati sredstva, in če bi društvo dalo petak ali dva, bi pokazalo, da je lojalno duhu, v kakršnem je razvijalo program na svoji prvomajski slavnosti.

Žal, da je nekaj ljudi prepojenih še s tolikšnim sovraštvom da imena socialist in vsega kar je socialistično, da jim lica zagore in besede postanejo vroče in sovražne.

Ne — klerikalci niso najnevarnejši nasprotniki napredku v naših naselbinah, ampak nekdanji "ultra" radikalc, ki se pridno drže taktike "ruvarjenja", razdiranja in podobnih destruktivnih metod.

Večina društvenega članstva bi bila pripravljena podpirati vsako konstruktivno delo za napredek te naselbine, a ko vidi, kako dežujejo očitki, predbacivanja in kako naglo se pokažejo strasti sovražstva, postane brezbrizno in si misli: Ah, kaj bi s temi ljudmi! Se bodo že naveličali krega!

Te vrste prepripi so vzrok, da je agitacija za Prosveto in posebno za Proletarca zelo otežkočena. Ta dva lista bi bila lahko vzlic premoči fare v Pueblu najbolj razširjena, in če nista, je to zaslug tistih ki so pod masko Bartulovičevih fraz razdejali slogo in delavske gibanje.

Če bi potem ko spoznajo, da je taktika katere so se držali škodljiva, in bi svojo zmoto vsaj molče priznali ter se polagoma zopet pridružili konstruktivnemu delu, tedaj bi jim človek ne zameril. Eni so se spametovali, in če ne morejo ali pa nočejo pomagati, se

pazijo, da vsaj škode ne delajo. Takim človek odpusti, ne pa onim, ki vztrajajo pri sovraštvu.

V ostalem se imamo dobro. Kar se tiče nas, je prohibicija ves čas "modificirana". Steklenice so bile v naši naselbini v čišlih od vsega početka in so danes.

Prav gotovo tudi s tem dopisom ne bom pomnožil število svojih prijateljev, a povedal sem svoje in sedaj bom zopet hiho. — *Old Timer.*

Zapisnik VIII. ohijske konference J. S. Z.

Osmo konferenca JSZ., katere delokrog je severni Ohio, se je vršila dne 22. maja 1927 v Slovenskem delavskem domu v Collinwoodu, O.

V navzočnosti preko 50 zastopnikov klubov JSZ., društev Izobraževalne akcije JSZ. in gostov otvori tajnik Konference sodrug Garden osmo zborovanje.

Za predsednika seje soglasno izvoljen Jos. Presterl, in za zapisnikarja August Komar.

Predsednik Presterl zavzame svoje mesto in pozivlja zborovalce, naj bodo v svojih izvajanjih stvarni in kolikor mogoče kratki, ker je treba vse delo tega zbora rešiti dopoldne, kajti popoldne ob 2. imamo shod, na katerem nastopi med drugimi s. Zaitz, urednik Proletarca.

Zapisnik prejšnje konference, ki se je vršila v Warrenu, je bil po prečitjanju soglasno sprejet.

Zastopani so na tem zboru klubi in društva Izobraževalne akcije kakor sledi: klub št. 27, Cleveland, John Krebelj, Louis Zorko, August Komar; klub št. 49, Collinwood, Mihelich, Selak; klub št. 232, Barberton, O., John Jankovich, Lovrenc Frank, Fidel, Kar.; klub št. 222, Girard, Leskovec.

Društva: št. 5, SNPJ., Miksha; št. 147 SNPJ., Česen; št. 48, SNPJ., Anton Jankovich; št. 126, SNPJ., Branisel in Jerina; št. 49 SNPJ., Leskovec; št. 477 SNPJ., Traven, Kropotec; št. 312 SNPJ., Stokel; št. 20 SSPZ., Švigel in Zorko.

Navzoč je Nace Žlemberger, tajnik Konference JSZ. za vzhodni Ohio; pravi, da je tukaj kot gost ter pozdravlja udeležence. Navzoč je tudi s. Zaitz, urednik Proletarca ter člani klubov. Vsi ti so na zboru kot gostje.

Tajnik s. Garden poroča, da je bil od prošle konference v stikih s klubi in pa z društvu Izobraževalne akcije ter deloval kolikor je najboljši mogel, da dosežemo čim boljše rezultate. Nadeja se, da bo to zborovanje uspešno, ker so se odzvali z zastopniki vsi klubi JSZ. in društva Izobraževalne akcije, ki so bila povabljena. Izjema je le klub JSZ. v Warrenu, od katerega nima poročila. — Poda nato poročilo o finančnem stanju Konference. Sodruga Jankovich in Branisel izjavita, da sta knjige tajnika pregledala in da so v popolnem redu. Poročilo s. Gardena soglasno sprejeto in odobreno.

Anton Jankovich, zastopnik Proletarca in organizator, izvaja, da so pri agitaciji za Proletarca velike teškoče, ki pa se jih z dobro voljo lahko premaga. Stavlja za vzgled Antona Žagarja, ki je na svojih agitacijskih turah dobil Proletarcu lepo število naročnikov. Pravi, da ostanejo novi naročniki naročeni na list večinoma eno leto, eni samo pol leta, toda nekaj jih vendarle ostane. Slednji začno list čitati, spoznajo njegovo vrednost in postanejo stalni naročniki.

Poročila zastopnikov:

John Krebelj za klub št. 27 poroča, da je klub aktiven kolikor je v danih razmerah mogoče. Napredoval je v tem letu za 12 članov. Imel je prvomajsko slavnost skupno s klubom št. 49, ki je v vseh ozirih dobro izpadla. Klub je kot običajno razpečeval našo literaturo, predvsem Družinski koledar in prvomajsko številko Proletarca. Tekoča kampanja za razširjenje Proletarca, žal, še ni dobila tistega zamaha kakor bi bilo želeli. Primanjkuje pač dobrih agitatorjev. Klub št. 27 ima nekaj vztrajnih, agilnih članov, kateri v polni meri vrše svojo dolžnost, toda za naselbino kakor je Cleveland, kjer je polje za naše delo ogromno, naše agitacijske sile niti izdaleka ne zadostujejo. Treba bo nekaj storiti, da zdramimo speče.

Selak in Mihelich za klub št. 49: Naš klub je bil poslednje čase v nekakem mrtvilu, kar je pripisati dejstvu, da so bili naši najaktivnejši sodrugi zaposleni v akcijah za Slovenski delavski dom in v drugih organizacijah, npr. v društvih, dramatikih, petju itd. Slov. del. dom je bil odprt v začetku tega leta, in sedaj računamo, da bodo sodrugi lahko dali več svojega časa aktivnostim za klub in za Proletarca.

John Jankovich iz Barbertona poroča o klubu št. 232, da so razdali 250 izvodov prvomajske številke Proletarca in 500 American Appeal. Nedavno je klub ustanovil knjižnico. Prirejal bi pogostejše veselice, predavanja, shode in včasih kako predstavo, pa ni primernih prostorov na razpolago. Govori o težavah ki jih imajo pri agitacijskem delu. Ljudstvo v splošnem še ni dostopno socialističnim idejam. Marsikdo nasprotuje agitatorjem vsled nerazumevanja in ignorance. Take je silno težko pridobiti za našo stvar vsaj v toliko da nam ne bi škodovali. Sodrugi Lovrenc, Fidel in Kar se izražajo v poročilih o položaju v Barbertonu v istem smislu.

Leskovec za klub št. 222, Girard, pravi, da nima kakih navodil od kluba. Člani so v splošnem aktivni in klub št. 222 izvrši mnogo dela. Poskrbel je, da se je razširil Proletarec in American Appeal in razdal je veliko izvodov majske izdaje teh dveh listov. Nabral je tudi precejšnjo vsoto za Debsovo radio postajo.

Poročila zastopnikov društev:

Miksha za društvo Naprej št. 5 SNPJ., katero je po številu članstva največje v SNPJ., pravi, da je članstvo v splošnem naprednega mišljenja ter dostopno socialističnim idejam. "Naprej" se vedno rad odziva apelom za gmočno pomoč, kadar se gre za akcije naprednega značaja ali za delavsko stvar. Nasprotuje le nekaj takozvanih "komunistov", ki pa ne pridejo v poštev.

F. Česen za društvo Vodnikov Venec št. 147 SNPJ. pravi, da je razpoloženje članstva napram našemu gibanju zelo dobro. Društvo je naročilo in razdalo med svoje člane 50 izvodov prvomajske številke Proletarca. Priporoča društvam, naj se v agitacijo še bolj poglobijo.

Branisel in Jerina od društva "Cleveland" št. 126 SNPJ. omenjata razne teškoče, ki jih imajo agitatorji med članstvom. Po večih neuspešnih poskusih se jim je letos posrečilo pridobiti društvo za pristop v Izobraževalno akcijo.

Iz poročil, ki so jih podali ostali zastopniki je razvidno, da je položaj v društvih za nas razveseljav in da med članstvom raste zanimanje za naš pokret.

Izobraževalna akcija JSZ.:

Dobro je, da v tej točki dnevnega reda precej obširno govorimo. Izobraževalna akcija naše Zveze

ni na mrtvi točki. Dasi polagoma, vendarle raste in se razvija v aktivnostih. Kar je potrebno, in kar je naša naloga, je to: Da pridobimo zanjo tudi tista napredna društva, ki še niso v nji.

S. Česen omenja delavsko kulturno zvezo "Svobodo" v Ljubljani in delo ki ga izvršuje na kulturnem polju med slovenskim delavstvom. Poskuša naj se dati Izobraževalni akciji pomen "Svobode". Priporoča, da stopimo z njo v stike ter postanemo njen član, v svrhu nabavljanja iger, pesmi, not itd. Po daljšem razpravljanju se osvoji sklep za pristop k "Svobodi", o katerem obvestimo tajnika naše Izobraževalne akcije. Ob enem je sprejet nasvet, da se preje informiramo o vseh podrobnostih.

Socialistična literatura in agitacija.

Garden razlaga važnost socialističnega tiska za izobrazbo delavstva. Apelira na zborovalce, da se z večjo vnemo poprimejo agitacije in jo sistemizirajo, da bo čim uspešnejša. Manj frazariti in več delati. Besede brez dejanj ne zaležejo nič. Omenja kampanjo za razširjenje Proletarca, katero ne bomo mogli imenovati uspeh, če bomo držali roke križem. "Proletarec" je vreden da zanj kaj žrtvujemo, kajti v teku dveh desetletij je izvršil veliko delo na polju izobrazbe med slovenskim delavstvom v Ameriki. Brez "Proletarca" bi bil naš narod v tej deželi na mnogo nižji stopnji omike; da se je dvignil v razrednem smislu in intelektualno, je največ zasluga "Proletarca" in pa gibanja, katerega zastopa.

Krebelj priporoča agitatorjem več vpljudnosti. Trdega argumentiranja se je v agitaciji za pridobivanje naročnikov najbolje izogibati. Nekateri agitatorji so, kadar so vznemirjeni, preostri, in na tak način marsikoga, ki bi ga mogli pridobiti, še bolj poženejo v naročje nazadnjaštvu. Ton vpljudnosti je tudi v agitaciji najboljši.

Abram svetuje, naj sposobni sodrugi vzamejo vodilna mesta v družtvih, kar bo koristilo društvam in ravno tako tudi našemu gibanju. Kot društveni uradniki imajo več vpliva, dobe boljše skušnje in v agitaciji imajo olajšano polje.

Garden pojasnjuje pomen radija in akcijo za W-Debs radio postajo, katera bo stala okrog \$250,000. Predlaga, da ta Konferenca prispeva v Debs Radio Fund \$10. Sprejeto.

Jankovich predlaga, da Konferenca prispeva v pokritje stroškov prvomajske številke "Proletarca" vsoto \$15. Predlog sprejet.

Anton Jankovich priporoča upravi "Ameriškega družinskega koledarja", naj se z njim bolj požuri, da ba rasposlan pred Novim letom, kajti s tem bo delo zastopnikom olajšano in tudi z gmotnega stališča je boljše, če izide nekaj tednov pred 1. januarjem. S. Zaitz pojasnjuje vzroke zakasnitve ter obljublja, da bo uredništvo in uprava v bodoče poskušala najboljše, da Koledar preje izide.

Volitve odbora:

Za tajnika Konference je ponovno izvoljen s. Anton Garden; za pomožnega tajnika je izvoljen August Komar, in za organizatorja ter zastopnika Proletarca s. Anton Jankovich.

Prihodnje zborovanje se vrši v Barbertonu, O. Čas določi odbor v sporazumu s klubom JSZ. v Barbertonu.

Pred zaključkom zborovanja je nagovoril konference s. Zaitz, ki je zavračal trditve nekaterih, da je danes težje agitirati za Proletarca kakor pred leti. Ljudje so pričeli spoznavati vrednost čtiva, ki ga pri-

naša Proletarec in ga tudi vpoštevajo. Proletarca po njegovi vsebini ne morete primerjati nekaterim ameriškim slovenskim listom, ki rabijo ob vsaki priliki škarje. List se odlikuje po svojih izvirnih člankih in po originalnih povestih in črticah, za katere po svojih skromnih sredstvih avtorje plače kolikor pač more. Če ne drugega, pokaže s tem vsaj svojo dobro voljo. Videli ste npr. kritičen dopis proti oglasom v majski številki Proletarca. Proletarec, kakor vsak list, je vsled gospodarskih ozirov prisiljen sprejemati oglase. Finančno je danes na boljšem kakor kedaj preje, dasi deficit niti od daleč ni rešen. Pokrivamo ga z raznimi viri, in eden teh sô oglasi. Smo za povečanje lista. Fond, zbran za povečanje na osem strani vsaki drugi teden, je izčrpan, kajti zadostoval je za povečanje skozi preteklo leto dni. Če hočemo, da ostane povečan, mu moramo povečati dohodke. Najsigurnejši način in ta namen pa je, da mu dobimo dovolj novih naročnikov.

Omenja položaj v zapadni Pennsylvaniji in Kansasu, kjer radi stavke in pa neurejenih gospodarskih razmer našo gibanje nima tistih pogojev za svoj razmah kakor drugod. Za izenačenje ravnotežja v JSZ. moramo povečati svoje aktivnosti v industrialnih središčih, kjer živi naš narod kompaktno in je zaslužek bolj stalen ter razmere za večino stabilnejše.

Predsednik Presterl se zahvali udeležencem za pozornost tekom seje in apelira nanje da delujejo v bodoče čim agilnejše za našo stvar. Naznani, da je dnevni red izčrpan in zaključijo sejo.

Joseph Presterl, predsednik. Anton Garden, tajnik. August Komar, zapisnikar.

Debs Memorial Radio Fund.

I. izkaz.

V sklad za W-DEBS Radio Station, ki bo spomenik pokojnemu sodrugu Eugenu V. Debsu, so prispevala društva, socialistični klubi in posamezniki sledeče vsote:

CHICAGO, ILL.: Klub št. 1, JSZ. \$50.; po \$5: Fr. S. Tauchar, D. J. Lotrich, A. Miško, John Chema-zar in Chas. Pogorelec; Albina Logar \$3; Andrew Kobal \$2; Fred A. Vider \$1.50; po \$1: John Darovec, Joseph P. Kristan, John Petek, John Medved, Minka Alesh, Katie Bernik, Mary Šifrar, Mary Divjak, Fr. Terselich, Jos. Abram, Aug. Zupančič, John Bartol, Fr. Udovich, Math Videgar, Angeline Tich, Frances Swolšak, Filip Godina, A. F. Zagar, John Olip, John Plut, Louis Zidar, John Rayer, Ant. Slabe, Fr. Omahen, Fr. Margole, Mimi Rojina; po 50c: John Thaler, Mar. Mihelich, Fred J. Brash, Val. Laharnar, John Hujan, Math Pintar, Jack Podbevšek, Ant. Andreja-sich, Mirko Ciganich, Jos. Sernel, Mary Udovich, Jos. Kocjan, Fr. Polovich, Law. Gradišek, Ant. Konchan, Martin Abram, Fr. Teropsich, Edward Arko, Lincoln Zavertnik; po 25c: Jack. Krofel, John Marolt, Lovrenc Bizjak, John Gerdevich, Andy Cukale, Rud. Sedlar, Val. Mersol, Ant. Koren, Fr. J. Zavertnik, Julius Pernar, John Skrijanc, Fr. S. Tauchar. Skupaj \$120.25.

VIRDEN, ILL.: Po \$1: dr. št. 74, SNPJ. in klub št. 50, JSZ. Skupaj \$2.00.

HARMARVILLE, PA.: Po \$5: dr. št. 472, SNPJ. in dr. št. 196, SSPZ. Skupaj \$10.00.

LITTLE FALLS, N. Y.: Frank Petavs, \$10; dr. št. 53, JSKJ., \$5. Skupaj \$15.

AKRON, O.: Dr. št. 170, SNPJ., \$2.00.

SHEBOYGAN, WIS.: Klub št. 235, JSZ. \$15.00.

CYVELAND, O.: Konferenca klubov JSZ. in društev "Izobraževalne akcije JSZ." \$10.00.

LUZERNE, PA.: Dr. št. 192, SSPZ. \$5.00.

MOON RUN, PA.: Dr. št. 88, SNPJ. \$5.00; dr. št. 10, SSPZ. \$2.00 skupaj \$7.00.

HOMER CITY, PA.: Nabrano na seji dr. št. 290, SNPJ. \$10.25.

LYONS, ILL.: Dr. št. 270, SNPJ. \$2.00; Frank Molan \$1; po 50c: Martin Potokar, John Stanko, Matt Krajcar; po 25c: Fr. Gartner, John Antolich, Karl Boškovič, Louis Rudman, Petar Marohnich, James Gudac, Frank Horvat, Frank Potokar, Louis Knezevich in Tomo Poernich. Skupaj \$7.00.

SYGAN, PA.: Dr. št. 6, SNPJ. \$10.00.

LA SALLE, ILL.: Dr. št. 337, SNPJ. \$5; Frank Martinjak \$1; po 50c: Ant. Gordin, John Koplenik, Rud. Trdin, John Režen in Frank Gergovich. Skupaj \$8.50.

WIDEN, W. VA.: Dr. št. 497, SNPJ. \$2.00.

GREENSBURG, PA.: Dr. št. 223, SNPJ. \$5.00.

KOKOMO, IND.: Po \$1; dr. št. 233, SNPJ. Joe Fohn, Ig. Ursitz; po 50c: Ant. Medved, Frank Miller, John Kranjc, Joe Repovž in Joe Sintler. Skupaj \$5.75.

RELIANCE, WYO.: Dr. št. 177, SNPJ. \$3; po 50c: John Bastalich, John Porenta, Tomaž Jelovčan; po 25c: John Notar, John Žibert, Anton Kaučič. Skupaj \$5.25.

COLLINWOOD, O.: Dr. št. 53, SNPJ. \$10.00.

LAWRENCE, PA.: Dr. št. 245, SNPJ. \$3.00.

CHICAGO, ILL.: Dr. št. 104, SSPZ. \$5; nabrano med člani \$3. Skupaj \$8.00.

YUKON, PA.: Joseph Robich \$2.00.

WICKHAVEN, PA.: Dr. št. 112, SSPZ. \$2; Ignatz Flus \$1; Frank Dernovšek 50c; po 25c: John Maršek, John Bezil, Ant. Potokar, Jos. Lenček. Skupaj \$4.50.

BEARCREEK, MONT.: Dr. št. 112, SNPJ. \$5; Tony Poličnik \$1. Skupaj \$6.00.

BROOKLYN, N. Y.: Dr. št. 140, ENPJ. (Nabrano na seji) \$5.15.

BLANFORD, IND.: Dr. št. 474, SNPJ. \$2.00.

BOWEN, COLO.: Dr. št. 201, SNPJ. (Ludlow) \$5; po \$1: Fr. Potočnik, Mart. Kovač in Rozi Fatur st.; po 50c: M. Fatur; po 25c: John Sekulo, Fr. Potočnik ml., Ant. Valenčič, st., Ant. Marinac, Rozi Fatur ml., Ant. Mihelčič, Jos. Jugo, Ant. Jugo, Helen Fatur, Jack Senič, Peter Zele, Martni Marcen, Ant. Turko, Fr. Tomažin, Fr. Staver in Lud. Sušteršič; Fr. Valenčič 20c, skupaj \$12.95.

MURRAY, UTAH: Dr. št. 12, SNPJ. \$5.00.

SAN FRANCISCO, CALIF.: Nabrano na seji dr. št. 304, SNPJ. \$4.50.

CRESTED BUTTE, COLO.: Nabrano na seji dr. št. 397, SNPJ. prispevali po 50c: Fr. Marchun, Ant. Slobodnik, John Krizmanich; po 25c: John Kuretič, John Sukle, Martin Slobodnik, Fr. Zlogar, Jake Cetin, Martin Absec in John Zunich. Skupaj \$3.25.

NOBLE, O.: Dr. št. 450, SNPJ. \$5.00.

JOHNSTOWN, PA.: Dr. št. 254, SNPJ. \$2; po \$1: dr. št. 162, SSPZ. Mary Pristavec; po 25c: Jos. Luzar, Jos. Bregar, Ig. Grožnik, Tony Koren, M. Pristavec, John Krušan, John Svete, P. Bukovec, Mary Bukovec, Jos. Perhne 15c; Lov. Krainc 13c; po 10c: Fr. Svete in John Medle. Skupaj \$6.73.

PITTSBURG, KANS.: Preostanek blagajne kluba v Yale \$10. (pos. Fr. Setina). Skupaj v tem izkazu \$328.08.

Tajništvo J. S. Z.

VELIK POSET SOCIALISTIČNEGA PIKNIKA V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Piknik, ki ga je imela soc. stranka čikaškega okraja v nedeljo 19. junija v parku Riverview, je imel večji poset kakor pretekla leta. Vreme smo imeli ugodno. Glavni govornik je bil župan mesta Milwaukee s. Daniel W. Hoan. Tudi Slovenec je bilo na tem pikniku več kakor druga leta.

Ker ima klub št. 1 svoj pevski zbor, bi bilo v korist skupni stvari, če bi s svojimi močmi aranžiral del programa in s tem pripomogel, da se bi z drugimi boljše spoznali; ob enem bi pripomogel k boljšemu uspehu.

Sodrug in sodruginje kluba št. 1 so imeli kot vsako leto v oskrbi vhod, člani ter članice organizacije št. 20 pa so delale na drugih krajih, tako da so tudi naši sodrugi storili svoj del. Prodali so tudi veliko vstopnic. — *Poročevalec.*

✠ VŠČIPCI. ✠

"KUP ŽE POSTAVLJENE DVORANE."

Članstvo nekega društva, ki ima v svoji sredi najboljše slovenskega slovničarja in ga zelo upošteva, je prejelo od svojega tajnika društveno povabilo na piknik, v katerem je rečeno med drugim, da bo "preskrbeljeno za vse žejne in lačne, pa posebno se bo peklo prasice."

Na isti karti je povabilo na sejo, na kateri se bo razpravljalo "glede kupa že postavljene dvorane."

NOV ČASOPIS.

"A. D." poroča, da je clevelandska naselbina dobila nov časopis, posvečen trgovskemu življu in na predku. Je še brez imena. \$50 nagrade dobi oni, ki mu "pogrunta" tako ime, da bo vleklo. List izdaja družba trgovcev na St. Clairju, kakor ga izdajajo skupine trgovcev v drugih ulicah. Lojzeta veseli najbolj to, da je bil tiskan v njegovi tiskarni.

MOJSTERSTVO ČIKAŠKIH FRANČIŠKANOV.

Slovenski frančiškani v Chicagu so silno vneti za sveto vero, še veliko bolj pa za sveti, vsemogočni dolar. Priredili so "karneval", kar tukaj pomeni vrsto štantov, ki vlečejo posetnikom denar iz žepov.

Reklama v dopisih v Amerikanskem Slovcu za "karneval" je bila sledeča:

"... Zato, rojaki, farani! Vsi, prav vsi, tudi vi tam v lepem Cicero ali tam v hladnem Berwynu ali na North Side ali na South Side, vsi vkup, vkup te večere karnevala! Noben ne sme ostati doma! Ta prireditev naj bo velikanska, naj bo ponos naselbine! Zato vsi Slovenci na semenj! Tu se najdemo, poveselimo, pozabavamo vsi, kar nas je v veliki Chicagi. Pa vsi pripeljimo seboj tudi svoje slovenske in neslovenske znance in prijatelje! Tu bo na prodaj cel avtomobil samo za 10c — recite in pišite deset centov! Če ne verjamete, pa pridite pogledat. Cel karneval bo ta avto razstavljen javno, da ga boste vsi lahko videli in se prepričali, da to ni kak avto "z lecta", tudi ne igračka, temveč pravi avtomobil za štiri osebe, zaprt, lep, "zgloncan", nov, popolnoma nov. — Tako, rojaki skupaj! Vsi skupaj! Vsi na karneval! — Odbor."

Vsi dopisi v prilog tega kramarskega krščanstva, oziroma karnevala, so pisani v enakem "tonu". Sedaj pa prečitajte še sledečo trditev, ki je bila priobčena istotako v flečkajnskem listu:

RESNA BESEDA ROJAKA IZ CLEVELANDA.

"Že neštetokrat je dokazal Amer. Slovenec, da je najbolj skrbno urejen, da je dan za dnem opremljen z najpestrejšim materialom, da je edini pravi slovenski dnevnik. Njegovi dopisi in članki so res tako bogati pravilne slovenščine, da ga brez ugovora imenujemo glavnega zastopnika slovenskega delavstva v Ameriki. Poleg tega ga preveva skoz in skoz verski duh, prežet in navdušen za vse, kar je verskega; on je vselej pripravljen stopiti na branik za križ Zveličarjev."

Ta resna beseda seveda ni prišla iz Clevelanda, ampak je bila skovana v isti kovačnici kakor dopisi za karnival. Frančiškanski kovači so res brez sramu in vesti.

VSAKI PO SVOJE.

Trbovčev Tone je bil njega dni velik humorist. Tudi sedaj poskuša biti dovtipen, a sledeči stavek pokazuje, da nekdanjega Toneta ni več. Priobčen je bil v njegovi koloni "Vsaki po svoje" v "N. D.":

"Ljudsko štetje v Parizu izkazuje 300,000 več žensk kot moških. To je za našega junaškega letalca Lindbergha večja nevarnost kot vseh 3,600 milj morske poti. Tega se najbrže zaveda tudi naš predsednik Coolidge, ki je naročil oddelku ameriške vojne mornarice, kateri se mudi v evropskih vodah, naj fanto varno domov privede."

DOBRA ŽENA.

Neka krščanska gospodinja v Barbertonu je nedavno protestirala v "Am. Slovencu" proti socializmu, ker so baje ponoči okrog njene hiše hodili ter ji pustili na pragu letak, ki jo je vabil na shod. "Protestiram, da bi mi še kedaj ponoči okrog hiše hodili," je zavpila, in ves Barberton se je potresel. — *Rok.*

ČUDNO, ČUDNO.

Dobil sem v roke številko Bartulovičevega ostanaka pokojne "Delavske Slovenije" in čital članek, kako je francoski socialist Paul Boncour militariziral Francijo. Slika jih za večje militariste od Focha, bivšega kaiserja, Hindenburga, Ludendorfa in drugih. Čudno, čudno, bi zmajeval kdo, ki ne pozna Bartulovičevih fraz za to kar so. Bartuloviči namreč pozabljajo povedati, da so proti Boncourjevi predlogi najbolj govorili kapitalisti, ker določa ne le mobilizacijo ljudi, ampak industrije in kapitala. Boncourjev predlog določa mobilizacijo industrije in kapitala na način, da odpravlja profit. "Brez profita ne bo produkcije," mu je dejal kapitalistični poslanec M. Nicolle. Boncour pa mu je odvrnil, da ga veseli, ker je s svojim predlogom pokazal patriotizem največjih "patriotov", katerim je profit vse in ljudski interesi nič. *RK.*

"DELAVEC" IN OGLASI.

"Delavec" je majhen listič in brez naročnikov, a vendar dobi večkrat kak oglas, ki mu zakrije njegovo "revolucionarnost". Dobil je tudi Mellonov oglas, da so liberty bondi gotove izdaje odpoklicani in da naj jih tisti ki jih imajo, izmenjajo. Mellon je eden najbogatejših Amerikancev in je finančni tajnik v Coolidgevem kabinetu. Pa so se šli omadeževati! Kaj, če zvedo oni pri kominterni in jim odrečejo odvezo? — *RK.*

BINGELJU MOJE SOŽALJE.

"Glas Svobode" ni več. To javljam tukajšnjim naročnikom in nenaročnikom pokojnega "svobodomiselnega" lista z najtuznejšim srcem (mi gre na jok). List, kot sem čel, zapušča Bingelja, njegove pripiske in kup dolga. Preostali moji sožalje, "Glasu Svobode" pa naj bo lahka tuja zemlja. — *Jerry Pengov, Cleveland.*

"G. N." BREZ UNIJSKEGA ZNAKA.

"Glas Naroda" je izpustil unijski znak. Iz tega bi sodil, da je njegova tiskarna postala odprta delavnica. Drugače pa je uprava in lastništvo "Glasa Naroda" za delavce in pa za žlahto. — *J. C.*

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

ki se je vršila 25. maja 1927.

Navzoči od eksekutive Alesh, Tauchar, Vider in Maslach; Lotrich od nadzornega odbora JSZ.; Udovich od nadzornega odbora slov. sekcije; Pogorelec, tajnik JSZ.; A. F. Žagar, upravnik Proletarca.

Poročilo tajnika Pogorelca. — Povprečno število članstva v prvem četrtletju 1927 je bilo 1092.

Od prošle seje eksekutive so bili ustanovljeni klubi naše Zveze v sledečih naselbinah: Conemaugh, Pa., z 12. člani; Arma, Kansas, z 11 člani in v Cocke-rill, Kans. z 11 člani; reorganiziran je bil tudi klub v Edisonu, od katerega pa še nimam poročila.

Klubom v krajih, kjer je naše članstvo prizadeto vsled stavke (na poljih mehkega premoga), dajemo izjemne znamke, ako vprašajo zanje. Če sredstev ni, in ker naša Zveza vpoštevata teškoče delavcev v času stavk, posebno če so dolgotrajne, jim izjemnih znamk nikoli ne odreka.

Po dolgem času so kansaški klubi in društva Izobraževalne akcije zopet imeli konferenco, a daljšega poročila o nji sedaj še nimam.

Prvomajske slavnosti naših klubov so povsod razmeroma dobro izpadle. Več naših sodrugov je bilo na shodih v zunanjih krajih, npr. s. Zavertnik v Clintonu, Godina v Canonsburgu, Goršek v Virdu, Zaitz v Cokerillu, Kansas, in tudi prvomajska slavnost kluba št. 1 v Chicagu je dobro izpadla. Prvomajska slavnost, na kateri je govoril s. Zaitz, se je vršila pod avspicijo društev SNPJ. v Kansasu in je dobro izpadla za SNPJ. in za ideje, ki jih zastopa JSZ. Enako sta izpadla druga dva shoda, ki sta se vršila takoj za tem v naselbinah kansaških premogarjev.

Kampanja za zbiranje prispevkov v fond za Deb-sobo radio postajo je v teku. Imeli smo za to stvar agitacijske članke v listih, razposlali smo cirkularje organizacijam, in apelirali na somišljenike za sodelo-vanje.

Prejšnja seja eksekutive JSZ. je sprejela predlog, da naj tajništvo poižve, kako stoji stvar s fondom za House of Debs v Indianapolisu, in pa da v imenu naše eksekutive priporoči merodajnim faktorjem, da dotični fond transferirajo v Debs Radio Fund.

Wm. Henry, ki je vodil agitacijo za House of Debs, je tajništvu JSZ. sporočil, da je bilo zbrano za House of Debs, ki se bi imel zgraditi v Indianapolisu, okrog \$3,000. Približno polovico te vsote je vložena v banki, ostalo se je porabilo za upravne stroške in propagando. Odbor, ki upravlja ta fond, nima ničesar proti, ako se ga transferira v Debs Radio Fund, a na svojo lastno odgovornost ga ne sme oddati. Treba je dobiti dovoljenje ustanovnih članov-prispevateljev.

Izobraževalni akciji JSZ. pripada sedaj 93 organizacij z okrog štirinajst tisoč člani.

Konferenca JSZ. za čikaški okraj v Illinoisu in za milwauški v Wisconsinu, ki se je vršila 8. maja v She-boyganu, je bila zelo dobro obiskana. Enako je bil uspešen koncert, ki se je vršil po konferenci pod avspicijo kluba JSZ. v Sheboyganu. V Izobraževalno akcijo JSZ. je v tem času pristopil tudi milwauški soc. pevski zbor "Naprej". Razun njega ji pripada precej drugih kulturnih društev v raznih naselbinah. Sodrugi v Milwaukeeju so sklenili obiskati vse seje tamkajšnjih podpornih društev, da jih pridobe v Izobraževalno akcijo. Najživahnejša razprava na tej konferenci je bila o prosvetnem delu. Večina zastopnikov je smatrala, da bi bilo potreba več predavateljev tu-

di v naselbinah izven Chicaga, in gledati bomo morali, da se jim ustreže, kolikor bo pač mogoče.

Finančno stanje JSZ: Dne 1. maja smo imeli v upravnem fondu \$280.97, v konvenčnem pa \$311.71. Konvenčnemu fondu dolgujemo še \$375. Začetkom maja so bile naše obveznosti poleg prej označene vsote konvenčnemu fondu \$32 za tiskovine, in pa \$30.75 za povračilo vplačane vsote na dve delnici pokojnega s. John Lipužiča. To vsoto je izročil tajništvu JSZ. stavbinski odsek, da jo odpošljemo materi pokojnika, kar smo storili pred nekaj dnevi. Poravnali smo tudi naše obveznosti na tiskovinah.

Naj še omenim, da se nahaja s. Zaitz na predavateljski turi v Ohiju. Nastopil bo, oziroma je, na osmih shodih in predavanjih.

Poročilo tajnika se sprejme na znanje.

Poročilo o delu prosvetnega odseka, ki ga je podal Chas. Pogorelec, sprejeto na znanje.

Razno: Geo. Maslach poroča, da nameravata on in Kokotovich iti na obisk v Detroit in se potruditi, da reorganizirata klub srbske sekcije. K stvari govorita Žagar in Aleš. Priporočata, da naj JSZ. izda letak in pa, da naj da srbskim in hrvatskim sodrugom pri reorganizaciji vso mogočo pomoč.

S. Pogorelec poroča o izgledih za reorganiziranje hrvatske postojanke JSZ. v milwauski naselbini.

S. Tauchar je mnenja, da naj bi stroške v takih agitacijskih podvzetjih trpela zveza. Predlaga, da izda JSZ. letak za reorganiziranje, oziroma ustanovitev klubov JSZ. med srbskim in hrvatskim delavstvom.

VAM SE BO IZPLAČALO!

Ako hočete imeti čevlje popravljene lično, trpežno, ter po zmerni ceni, jih prinesite k meni v popravilo. Delo jamčeno. — Se priporočam rojakom.

FRANK DACAR,
5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmjerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

Maslach pravi, da kar se stroškov tiče, jih bodo pokrili sami, bilo pa bi umestno, da JSZ. izda letak o kakršnem se tu govori in seveda plača tudi stroške.

S. Pogorelec omenja, da od kar je vposljen pri JSZ. in preje pri Proletarcu, še ni imel nobenih počitnic. Želi, če se more stvar tako aranžirati, da bi jih letos imel 14 dni. Sklenjeno, da se mu počitnice dovoli, pod pogojem, da se delo v uradu tako uredi, da mu bo odhod omogočen.

Razpravlja se o kampanji za Debs Radio postaji. Pojavijo se dvomi, da oblasti socialistični stranki ne bi dovolile postaje, tudi če bi zbrala dovolj denarja. Sprejet predlog, naj tajništvo JSZ. preskrbi do prihodnje seje vsa potrebna pojasnila na vprašanja sodrugov.

S. Alesh priporoča, naj JSZ. zopet izda kak večji letak. Sledi razprava, v katero posežejo vsi. Se sklene, da se letake izdaja, v kolikor bodo v tem letu dopuščale finance.

Zaključek seje.

Oglašajte priredbe društev in drugih organizacij v "Proletarcu".

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepkih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanah, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se tople priporočam.

Frank Mivšek

Waukegan, Ill.

COAL, COKE AND
WOOD. GRAVEL.

Phone 2726

Polemika je že.

S. A. Kopal pravi v odgovoru na moj komentar o njegovi "kritiki" o "Savinem" koncertu, da polemike ne bo. Za razlog navaja, da v oponentu ne najde sovrstnika, ker sem baje pričel prehitro generalizirati. Vse tako izgleda, da bi bil on rad nekaj generalisimo. To sklepam iz par njegovih kritik o predstavah in koncertih na našem odru iz iz njegovega članka o dekadenci našega odra.

A za to se ne gre, pač pa za vprašanje, ali je bil A. Kopal pravičen napram onim ki jih je kritiziral, in pa, če so take kritike dramatični in glasbi na našem odru v prid ali v kvar.

Polemika je tukaj, izzval pa jo je on s svojo površno kritiko. Kaj je njegov odgovor drugega kakor polemika!

Pravi, da mi ne bo odgovarjal na trditev, da je pisal oceno o "Savinem" koncertu iz mrznje in pristransko. Odgovarja ne zato, ker ve, da me o odkritosrčnosti svoje kritike radi katere se tu prepiramo ne more uveriti, kakor ne tiste, ki so bili na koncertu. V koliko je bila odkritosrčna in v koliko neprijazna, pokazuje sama.

Ne zanima me, koliko je študiral glasbo, in tudi ne, ako je o nji prejemal najboljše rede. Zanimalo pa bi me to tedaj, ako bi svoje znanje o glasbi uporabil pri poučevanju pevskega zbora, kajti to bi mu dalo priliko, da bi se izkazal. Ivan Mladinec je pred letom dni izdal statistiko, v kateri pravi, da je izmed 65 jugoslovanskih pevovodij v Ameriki (morda jih je sedaj nekaj več, ali nekaj manj) 24 takih, ki imajo manj ko tri leta glasbene šole. 26 jih je na podlagi njegove statistike takih, ki so skoro brez glasbene naobrazbe v šolah, a imajo toliko prakse, da poučujejo zборе povprečno prilično uspešno. Na podlagi študij, ki jih ima o glasbi po svojem zatrdilu s. kritik, bi se ga moglo prišteti v prvo prej omenjeno kategorijo pevovodij, a za takega se do sedaj še ni izkazal.

A. Kopal se čudi ko pravim, da mora dober kritik ne le poznati glasbo, ampak biti tudi vsaj del umetnika. Tega mnenja sem tudi sedaj. Kritikov je veliko in pišejo eni tako drugi drugače o eni in isti stvari. Niso pa vsi kritiki, ki pišejo kritike.

Nisem proti kritikam, želim pa, da kritik ocenjuje s stališča razmer in jih vpoštevaja, in pa da kritizira prijateljsko, kajti le tedaj mu bodo prizadeti verjeli, da hoče stvari pomagati. V nasprotnem slučaju ne more kritike nihče sprejeti za dobrohoten nasvet ali nasvete, če se za to niso izkazali. — Anton F. Žagar.

JOHN OLIP ODPOTOVAL NA OBISK V EVROPO.

John Olip, predsednik upravnega odbora "Proletarca" (JDTD.) je dne 20. junija odpotoval v spremstvu svoje soproge na obisk v Evropo. Na potu grede je obiskal rojake v Detroitu, kjer je pred prihodom v Chicago stanoval. Sodrug Olip bo vtiske s svojega potovanja opisal v Proletarcu. Njegov prvi članek bo priobčen v prihodnji številki. Predno je prišel v to deželo je živel v Parizu, Londonu, Ženevi in več drugih mestih, kjer je bil vposljen kot damski krojač.

Na Slovenskem bo obiskal naše sodruge in pa starše ter sorodnike. Povrne se proti jeseni.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

J. R., W. Allis. — Ni bilo prostora v tej številki. Prihodnjič gotovo.

Dopisnikom: Poslana poročila so le deloma v tej številki. Ostala prihodnjič. Predavanje o Kitajski se bo nadaljevalo drugi teden.

A. M. Hess: Vaš odgovor na opombo A. K. priobčimo v naslednji številki.

"Proletarec" je list, ki zasluži da ga pazno čitate. Korist od tega imajo čitatelji. Preberite vsako številko "Proletarca".

VAŠ SOSED

izgleda, da ima svoje prihranke vložene v tej banki. Gotovo je pričel z vlaganjem že pred leti, in hranil je do danes.

Danes je, ali lastnik hiše, ali pa kupuje za svoje prihranke naše prve bondne hipoteke (mortgage). Sledite njemu tudi vi, in vložite svoj prihranek v največjo slovansko banko v Ameriki.

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue,

Chicago, Ill.

Putujte v stari kraj z našim posredovanjem.

VARNA BANKA ZA VLOŽITI VAŠ PRIHRANEK.